

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőséghez Nyomtató utca 9. sz. küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltnak.

Egyes szám ára 30 fillér.

Az előfizetési és hirdetési pénzek s a lap megrendelésére és czétküldésére vonatkozó összes megkeresések Karai Sándor tanárhoz (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

Hódmezővásárhely.

A nagy magyar alföld déli részén, nem messze a Tiszától, a régi Hód tava mellett fekszik a Debrecenel sok tekintetben rokon jellegű másik nagy magyar város Hódmezővásárhely.

Széles hosszú de még jobbnnyira nagy földszintes házakkal beszegett utcái az első pillanatra nem idézik fel a lélekben a modern nagy városok sablonszerű képét. Annál kedvezőbb a benyomás, a melyet az alapos körütekintés után nyerünk. Mint az alföld nem mutatja mindenkinek hirtelen a maga csodás szépségét: lassan bontakozik ki az alföldi nagy város benső mivolta és varázsa is.

Feltűnik a széles aszfalt járda, villamos fény s ezek felett kiemelkedve a templomok és messze ragyogva az új remek városházi palota, a nagy főiskola, szemkórház és a Kossuth szobor. Erős közszellemnek kell itt uralkodni a polgárok között, hogy ily nagy alkotásokra egyesülhettek; bölcs vezetőknek kellett és kell itt lenniök, hogy a nagy célokat sikerrel megvalósíthatták. Nem a falak, az élő emberek Vásárhely fénypontjai. Ezek az értelmes, zárkózott természetű, hazafias szellemű gazdag polgárok; előzékeny lebilincselő modoru, művelt intelligens férfiak, a kik midőn közintézményeket emelnek, a város iskoláztatását mintaszerűvé teszik: nem külső hatásokra számítanak, de az okos előrehaladást munkálják s a magyarság nagy eszméinek és közügyeinek felekezeti és pártkülönbség nélkül való szolgálatát végezik.

Ilyen szolgálat volt legközelebb, a melyet e város polgárai, nagyjai, kicsinyei a *debreceni egyetem* érdekében teljesítettek. Mint hajdan a Nagy Lajos királyunk vagy Hollós Mátyás idejében, magas verseny díjra kilüzték a város pajzsára a nagy eszmét és felhívták a debreceni kollegiumot, hogy küzdjön érte. Fél-száznál több ifju szállott porondra és egyesült a nagy vállalkozásra. Elmentek tanáraik is, hogy a szentügyért ök is helyt álljanak.

Ha a tüntető fényes fogadtatásból, állandó ünnepeltetésből, a közönség jóindulatának lelkes, tüneményeszerű megnyilvánulásából; a város, egyházak, politikai pártok kiváló képviselőinek nyilatkozataiból lehet következtetni, úgy ez a helyt állás nem volt dicstelen és megfelelt mind a vásárhelyiek várakozásának, mind a kollegium hirnevének és ismét szorosabbra fűzte azokat a szálakat, mely az alföld lakosait felekezeti és párt különbség nélkül, egymáshoz és a debreceni nagy magyar főiskolához csatolják.

Jogunk van hinni, hogy az anyagi eredmény is megfog felelni mind a cél nagyságának, mind a város méltóságának s a mi legfőbb újra tovább viszi azon mozgalmat, melyet a *debreceni egyetem* érdekében az alföldi nagy magyar városok körében Turkeve tavaly megindított s melyet Hódmezővásárhely a maga erejével és sujával országos nagy nemzeti ügy gyanánt felkarolt.

Üdv a nagy eszmének, a magyarság kulturális megszervezésének és üdv azoknak, a kik védőleg, cselekvőleg tette készen a küzdő térre állanak és azt megvalósítják; üdv az alföldi nagy magyar városoknak. Üdv Hódmezővásárhelynek!

A debreceni főiskola és az államsegély.*

Az 1904. évi egyházkerületi őszi közgyűlésen nagyszabású vita folyt ezen kérdés felett, és az eredmény — habár csak egy szótöbbséggel is — az lett, hogy egyházkerületünk közgyűlésének többsége az államsegélyt abban a formában, amint azt a középiskolákra nézve az 1883: XXX. t. c. előírja, igénybe venni nem kívánja.

E helyett György Endre egyházmegyei gondnok urnak indítványa fogadtatott el, mely utasítja az igazgató tanácsot, hogy a jelen alapon munkálja tovább a főiskola belső fejlesztését.

Nem kívánok most visszatérni az akkor lefolyt emlékezetes és felette érdekes vita anyagára, jóllehet az azóta bekövetkezett események az egyikünk, másikunk által előadott aggodalmakat nagyon is igazolták; cikkemben pusztán arra szoritkozom, hogy miután György Endre indítványát én is a legmelegebben pártoltam, az ennek elfogadása folytán előállott felelősség súlyából a reám eső részt itt a nyilvánosság előtt is vállalom és igyekszem annak consequentiait levonni.

Nincs közöttünk nézeteltérés a tekintetben, hogy

* Az új viszonyok között kettős fontossággal esik a mérlegbe azok felszólalása, a kikre az országos vezetés suja áthárulni készül. Adjuk azért e cikket melynek írója közéletünk kitűnősége s adjuk örömmel, mert bizonyos tekintetben illusztrálása azoknak az elveknek, melyet szerkesztő a több oldalról félre értett „Meváltozott helyzet” címen kifejtteni próbált s melynek lényege ez: *ma többet várunk és követelünk az államtól és ennek a követelésnek érvényesítését azoktól várjuk, a kik az új helyzet folytán előtérbe léptek.* Üdvözljük Mezősit, hogy ezt gyakorlatilag is megmutatta. Szerk.

TÁRCA.

A debreceni egyetemért.

— Részlet dr. *Ferenczy Gyulának* a hódmezővásárhelyi egyetemi hangversenyen tartott beszédéből. —

Mélyen tisztelt közönség! Fény és meleg árad a szivekből és lelkekből e teremben és lelkesedést teremt. Fény és meleg után sóhajtozik odakint is az élet és a fejlődés.

Ezért hangzott fel a teremtés reggelén az isteni parancsszó: „Legyen világosság!” s ezért nevezi magát a Megváltó a világ világosságának, a kit valaki ha követ, nem jár a sötétben.

Midőn a debreceni egyetem dolgáról beszélünk, akkor is e fényforrást keressük s midőn a művelődésnek oltárt építünk, templomot, iskolát emelünk: akkor is e sötétség ellen védekezünk.

S tudjátok, mi a legnagyobb sötétség? A tudatlanság. Régen megiratott: Elvész a nép, a mely tudomány nélkül való.

Régen is elveszett, hát még ma, midőn az élet nagy harcát többé nem testi, hanem lelki fegyverekkel harcoljuk, midőn a létérti küzdelemben nem a

a debreceni főiskola fejlesztése életkérdés és viszont a folyton növekedő szükségletek fedezésére az iskola jelenlegi anyagi forrásai elégtelenek.

Vita tárgyát egyéb iránt az sem képezheti, hogy a jelenlegi erőforrások gazdaságosabb és célszerűbb kezelésével egyes, valósággal nem hogy normális kamatozást nem adó, hanem a folytonos építkezések és fentartások, személyi kiküldetések révén ugyyszólván veszteséggel záródó ingatlanok értékesítésével, és más egyéb módok — különösen némely kiadási tétéleknél való gazdaságosabb eljárással; évi 15—20,000 koronás bevételi többletet könnyű szerrel elő lehetne idézni. De ezzel a módozatokkal itt foglalkozni nem kívánok.

Hiszem, az igazgatótanács megtalálja ennek a módját saját hatáskörében is, hisz erre egyházkerületünk által különben is utasítva lett. Az ezen a réven elérendő megtakarítás azonban sajnos, korántsem rughat olyan összegre, amelynek segítségével a debreceni főiskolának hó lavina módjára növekedő szükségletei fedezhetők volnának.

Erre nincs más mód, nincs más eszköz — mert a hivek tetemes áldozatkészségére számolni a jelenlegi nehéz gazdasági viszonyok közt: egyenesen szappan buborék féle képzelődés lenne minden realis eredmény nélkül — mondom, ily nagy összegű kiadások fedezésére nincs más mód, nincs más igénybe vehető forrás, mint az *államsegély.*

De semmi esetre sem abban a formában,

testi erő, hanem tehetség, műveltség, tudomány segítenek?

Egyének, nemzetnek egyformán összes képességeinek kifejtésére van szüksége, hogy megállhasson a nagy forgatagban.

Ime, erre valók az iskolák; ezért építjük és nagy áldozatok árán ezért tartjuk fent azokat.

Érezzük, hogy a világ egy hatalmas versenyter, melyen a nemzetek nem csak terményekkel, iparcikkokkal versenyeznek, hanem ennél drágább javakkal, polgáraik lelkével, tudásával, műveltségével is.

Régen őseink folyamok mocsárok mögött nagy földsáncokat hánytak vagy a bérzetetőkön magas sziklavárakat raktak.

Ezek az erősségek ma az iskolák. A különböző nép- és közoktatási intézetek, szakiskolák.

De mind ezek hatása nem tökéletes, ha a tudás mely bennök tanítatik, nem a hazai földből fakadt, nem lelkünkben virágzott ki s ha nincsennek felettök egyetemek, a melyek azokat egészbe foglalják, melyek a tudást önállóan termelik, az ismereteket megújítják megpróbálják és elterjesztik.

Sok nélkül ellehet egy nemzet, de ilyen magas művelődési tényezők nélkül nem lehet soha.

Mi sem vagyunk. Van két egyetemünk, de

amint azt Dóczi Imre gymnásiumi felügyelő ur, mint a főiskolai igazgató tanács által kiküldött előkészítő bizottság elnöke, és ezen adott szakvélemény alapján, maga a főiskolai igazgatótanács is contemplálta.

A gymnásiumi felügyelő ur ösmervén az 1883: XXX. törvénycikknek a felekezeti középiskolák állami segélyezésére vonatkozó módozatait és feltételeit, görcsösen ragaszkodott ezekhez, azzal az indokolással, hogy államsegélyt más címen nem is igényelhetünk, mert az államkormány más formában szóba sem áll velünk.

Az ő szemében és az igazgató tanács szemében is, — mert a főiskolai igazgató tanács határozata semmi egyéb, mint a gymnásiumi felügyelő ur már nézeteinek hűséges regisztrálása — egyházkerületünknek azon határozata hogy az államsegélyt kollegiumunk minden intézménye az 1848. évi XX. t.-c. 3. §-a alapján kívánja igénybe venni és ezért óhajtja ez ügyet a zsinat elé terjeszteni: egyenesen képtelenség.

Képtelenség azért, mert az 1848: XX t.-c. idézett szakasza csak egy törvényhozásilag kimondott elv, amelynek részletes alkalmazása iránt a minisztériumoknak kellett volna a törvényhozás elé kimerítő javaslatokat terjesztenie. És mert nem terjesztettek: ez alapon — nézete szerint — nincs jogunk mit sem követelni.

Hát ez egy igen nagy tévedés. Az állami budgetjog gyakorlásának teljes nem ismerése. Én tudnék az igen t. felügyelő urnak állami költségvetésünkben nagyon sok, millióra rugó olyan

tételeket mutatni, amelyek semmiféle előzetes törvényen nem alapszanak, hanem pusztán csak azon, hogy X. vagy Y. miniszter budget-tételül beillesztette és az országgyűlés megszavazta.

Az 1905. évi állami költségvetésben p. o. lötenyészési intézetek címén 7.152,423 korona; tejdazdaság címén 3.124,248 korona; selyemtenyészés címén 5.376,300 korona szőlőszet és borászat címén 1.395,570 korona; lett előirányozva és bizonyára megszavazva; méltóztások csak keresgélni mely törvény alapján?

Ne fárassza magát a felügyelő ur, mert vastag „Corpus Juris“-unkban nem lelne idevágó törvényt.

Be lettek illesztve ezen kiadási tételek törvény nélkül azért mert azt X. vagy Y. miniszter ur így jónak látta és az országgyűlés többsége azt így megszavazta.

Az államsegély megszavazásához még törvény sem kell, csak egy kicsike kis miniszteri jóakarát!

És ha a sajt-kukac termelésre, a nagy urak paripáira, a selyem gubó culturára és sok más egyébre milliókat és milliókat költ az állam háztartás: hát akkor igenis nekünk jogunk van, törvényes jogunk, éppen az 1848: XX. t.-c. 3 §-a alapján, azt követelnünk az államtól hogy iskoláinknak a modern színvonalon való fentartását lehetővé tegye.

Meg kell azt tennie a nélkül, hogy függetlenségünket feláldozzók. Kötelessége azt meg

milyen kevés az az ország és a magyarság szükségletéhez képest.

Romániának van 2, Németországnak 21 s nekünk itt Magyarország közepén a 6—7 milliónyi szinmagyarnak lenni kellene legalább 3-nak. S ime nincs egy is. Az ország szive, a gazdag Alföld van elhagyatva. Itt van a nép arra kényszerítve, hogy alant maradjon és a hétköznapi miveltség, a közkeletű kultúra mellett szellemileg elsorvadjon.

Ennek kell ezután megváltozni, nem egyik vagy másik város, még nem is az Alföld, hanem a magyarság érdekében.

Mi nagy Magyarországról ábrándozunk. Nekünk egészséges, erős magyarságra van szükségünk, mely sem faj, sem felekezeti különbséget, sem osztályuralmat nem ismer.

Mi lesz a mi megnevel?

Mi lesz a mi megerősít?

A faj, felekezeti különbségeket elnémitja? A tudás, a miveltség.

S mi szünteti meg az osztályharcot, melynek tüzei itt-ott fellobognak? A tudás, mely új erőforrásokat nyit, a jólétnek ezer alapjait rakja le. A régiek sokat meséltek kincsekről, melyek eivannak rejtve. Itt e város felett is száll a monda és szövi beszédét Attiláról, ki tornyos fapalotáiban itt lakott

a Hódnak tava mellett s ki sirjában itt nyugszik kincseivel a Tisza folyó medrében.

Ne higgyétek, hogy ezek értelem nélküli mesék. A kincsek megvannak a magyarság földében, természeti viszonyaiban, tehetségében, ott megtalálhatjátok azokat.

De fényt gyujtsatok, ha kellenek e kincsek. Magas oltárokat rakjatok. Egyetemnek köveit hordjátok össze. Nem is kell sok hozzá. Ime ide is elátszik egy ilyen nagy oltár, melyet századok előtt rakott, nevelt a magyarság nagygyá, ide hordta legdrágább kincseit, ide adta gyermekeit. Ez az oltár ez a vár a debreceni kollégium. A régi tüzekhez, melyet táplál, újabb fényforrást óhajt csatolni. Tudományos egyetemet óhajt építeni a nagy Alföld, a magyarság számára.

Ennek a nagy vállalkozásnak közös nagy nemzeti szellemtől kell vezéreltetnie. Ehez a nagy alföldi városoknak tehetségek szerint hozzá kell járulniok. Ezt a nagy eszmét elaludni hagyni nem szabad. Ha elhagynák a férfiak, az ünneplő közönség melengesse és fogja pártját. Az erő, a szeretet s mi a lelkekből árad, és másokat is tette, bir. Ne hagyja elaludni a szent tüzet. A közlekedés és a magyarság egyetértése csináljon most is csudákat és segítsen megteremteni a debreceni egyetemet!

tenni egyszersmindenkorra szóló tőke-segély alakjában.

Az 1905. évre szóló állami buget előirányzata (a tényleges kiadás 10—20%-al szokott több lenni.) 1.237.881,438 millió korona. Nos! egy ily horribilis nagy állami költségvetésnél igazán semmi egyéb nem kell, mint egy kis miniszteri jóakarát, amely a mi törvényes alapon nyugvó igényünket honorálja.

És ezt a jóakaratot nem meghajtott derékkal, kuncogó szóval kell kikunyorálnunk, hanem ha nem adják, egyenesen ki kell kényszeríteniünk.

Egyházunknak két főiskolája áll az én szívemhez közel: az egyik Sárospatak, amelynek ölen nevelkedtem, a melynek én azért örök hálával tartozom, a másik Debrecen, amelynek érdekei felett való éber gondoskodás — egyéni érzelmeimtől is eltekintve — hivatalos tisztem és kötelességem.

Tudom, hogy az a két főiskola hatalmas határkö a magyar kultúra mezején, tudom hogy nevelő hatásuk évszázadok óta kihat a magyar közélet legszélesebb rétegeire is. Mindkettő a magyar szabadság, a felvilágosodás, kálvinista érzés és ezzel a legtisztább hazafiság zászlóvivője és teherhordozói.

Áldoztak annyit a magyar államért a legvéresebb időkben is, hogy most midőn ők szorultak reá az állam támogató karjára: képtelenség még csak feltételezni is, hogy ily irányú kívánság teljesítése elől éppen a magyar állam zárkóznék el, amely egyéb igazán jelentéktelen vicinális érdekek kielégítésére is oly bőségesen szórja a maga millióit.

Egyházkerületünk határozatilag kimondotta hogy az államsegélyt collegiumunk minden intézménye részére az 1848: XX. t.-c. 3. §-a alapján kívánja igénybe venni s e célból óhajtja az ügyet a zsinat elé terjeszteni.

Egészen bölcs, egészen célra vezető határozat. Tessék ennek érvényt szerezni!

Az 1904. nov. 10—22-ig tartott zsinati ülés napokon — amelytől sajnós a politikai viszonyok ziláltsága sokónkat visszatartott — Kenessey Béla az egyházi adóügyi bizottság előadója 1.352.202 koronában számolta ki azon összeget, amely az egyházi adózás terheinek könnyítésére az állam által lenne fedezendő.

Vegyük még ehhez azon összegeket is, amelyek Debrecen, Sárospatak, esetleg Pápa vagy Nagyenyed főiskoláknál a modern színvonalon való fentartáshoz és fejlesztéshez elengedhetetlenül szükségesek; követelje ezen összegeket a zsinat, követeljük mi mindannyian, akiknek a képviselőház elhatározásaira több vagy kevesebb befolyásunk van.

És az eredmény nem maradhat el. A szép schweici tehénkének tenyésztése: nyikorgó verseny paripák életrehozatala nincs talán olyan fontos kultur érdek, mint az hogy a magyar kálvinista egyház főiskolái megélhessenek, virágozhassanak.

S mi oly szerények vagyunk, hogy mi még ennyit se kérünk. Kevesebbel beérjük!

De hogy ez a kevesebb meglegyen, ezt ki-vinni mindannyiunknak, kik a törvényhozás tagjai vagyunk, becsületbeli kötelességünk.

Mert ez a kérdés nem csak felekezeti ügy, magának a magyar nemzeti államnak is eminens érdeke!

Mesőssy Béla
egyházkerületi tanácsbíró.

A debreceni egyetem és az alföld.

Oly soká késik a megváltó eszme megvalósítása, annyi akadályok tornyosultak a nagy vállalkozás elé, hogy szokássá vált itt a központon is bizonyos lemondó kedvetlenséggel gondolni a debreceni egyetemre.

Kint azonban a gazdag magyar alföldi városok egymásután bizonyoságot tesznek arról, hogy a nagy közművelődési intézmény érdekében hirdetett igék nem találtak siket fülekre és a magyarság megértette, hogy itt egy nagy országos vállalkozásról van szó.

Tavaly Turkeve városa rendezett fényes ünnepélyt, melyen a debreceni egyetem dolgait ismertették, a közös vállalkozás érdekében a közhangulatot felkeltették és a cél megvalósítására gazdag adományokkal is járultak.

Az idén Hódmezővásárhely emelte fel az alföldi magyar egyetem büszke cimere pajzsát és nagy fényes, lelkes ünnepeket keretében tört lándzsát mellette.

Lesznek bizonyára ezután is az alföldi városok közül, a melyek tovább adják a megváltó jelszót, hasonlóan meggyújtják annak érdekében az áldozati tüzeket és az oltári lángot kialudni nem engedik.

És ezt tudni kell nekünk Debrecenieknék. Tudni kell azt, hogy nem vagyunk elhagyatva, s az alföld városai készek segítségünkre jönni, készek az ügy érdekében áldozatokat is hozni, de várnak is tőlünk. Várják azt, hogy a szorosabb egyházi körből kilépjünk, a meddő tervezetéseken túl a cselekvéshez hozzá kezdjünk és a mi a legfőbb, várják, hogy mi, a kik a nagy eszméhez legközelebb állunk: Debrecen városa, az egyházkerület és egyház egymással kezét fogva, régi viszályainkat félre téve a munka kivételére egyesülni fogunk. Ezt követeli tőlünk nemcsak az alföld és a magyarság folyton megújuló lelkesedése és áldozatkészsége, erős törhetetlen hite, hanem az idő és a helyzet is, a melyben élünk.

A magyarság lelke ismét bizonyos meghasonlásban van. Ugyenkor kell nagy célokat kitűzni, hogy ismét egyek lehessünk.

Balgatagság fanatikusan hinni abban, hogy mi magyarok nem tudunk összetartani. Az hogy itt vagyunk s ide jutottunk, azt bizonyítja, hogy mindig tudtunk nagy közös vállalkozásokra egyesülni. Az

alföld kulturális megszervezésénél, a debreceni egyetemenél magasabb cél pedig nem lehet. Nosza emeljük fel ezt, mint egy világító tornyot és ne zavarodjunk össze.

Őseink ezelőtt 200 évvel a Rákóczi harcok zivatarja között is megtudták találni lelköket. A széchenyi országgyűlésen minden rend, minden felekezet kibékült egymással, a béke bontókat számkivetették és a magyarság egységének oltárt emeltek, melyhez minden felekezet papja egyformán járult. Az emlékpénz megörökíti e jelenetet és felirata a szent tűzre mutatva, azt mondja: „Concurrunt ut alant, „mindnyájan élesztik.“ Ez az oltár most itt Debrecenben van. A vén collégium az, mely a magyarságnak felekezeti különbség nélkül, annyi tehetőséget növelt. Az őrizők mi vagyunk magyar kálvinisták, de a fény melyet gyújtunk az az egész országra világít és meleget is egyformán mindenkire áraszt. Méltó és helyes, hogy az áldozathoz minden magyar ember felekezeti különbség nélkül hozzá járuljon.

Ezt teszik a nagy alföldi városok. Táplálják az áldozati lángokat, ezzel szolgálatot tesznek az ügynek, de egyszersmind eleven szentet gyűjtenek a mi fejünkre, a kik az oltár körül állunk.

Midőn az eszme olyan megváltói természetű, midőn a hit és lelkesedés oly erős, midőn az idő, helyzet egyformán sürgetnek bennünket, nem szabad tovább tétovázni és azonnal hozzá kell kezdeni a nagy munkához és a rendelkezés alatti egyetemi tanszékek betöltéséhez, régi alapítványok folyósításához, újabbak felkereséséhez, törvényhatóságok, törvényhozók, a közvélemény figyelmének felkeltéséhez és megnyeréséhez.

Éppen összeül újra a zsinat. Hadd lássuk a kerület az egyetemi bizottság előterjesztéseit. Hadd halljuk, mit tudnak az atyák, a kiket Istennek lelke ihlet s fogjunk a dolgozhoz magunk, Debrecen város, az egyház, a közel vidék, a társadalom, az iskola.

Fel a nagy munkára. Oldozkodik már elfele a tél. Jön az éltető tavasz, itt az ideje szántani és vetni az egyetemi mezőkön és a magyarság nagy álmait valóra váltani. Fel!

* * *

A debreceni református Kollégium adattára

azaz

a Kollégium története adattári alakban.

(Folytatás.)

A jogi tanterem feletti emeleti részen, az eredetileg társalkodási teremnek célzott, magas és tágas helyiség az énekkar részére *énekteremmé* (odeum) alakítottatott át 1846-ban, egyik részén magas padozattal (az oszlopokon álló ballustrád mellőztetett.) 162 frt. költségen. (G. T. 1846: 94. és 302. sz.) Az énekkar főfelügyelőjévé a püspök tétetett (Ek. jk. 1847: 51.), s az ma is. Így nyert a főiskolának nagy szolgálatot tett énekkar otthon, melyben számos nagy jelentőségű ünnepély folyt le diszes hallgatóság előtt. Az ének művészetnek tett emez áldozat szép mozzanat a kollégium történetében! Ma is a célra szolgál az énekkar, sőt azt a városi dalegyletek is használják tanulóhelyül.

Az egyházkerületi *közgyűlési terme* (ma akadémiai I. számú) az I-ső emeleten volt, ablakai a fűvészkeret felé nyitak. Az új épület elkészültéig a debreceni ref. egyház a consistorialis épületét adta át azon célra; most a kerület saját otthonában foglalhatott helyet, itt végeztettek a főiskola és kerület ügyei. Mellette északra volt a tágas főiskolai széniori lakás és hivatal (ma II számú akadémiai tanterem). Az új épületben volt elhelyezve még a) a vegytani műszoba; külön vegytani laboratórium 1824. óta, s külön vegytani hallgató terem 1830. óta volt. b) a természettani muzeum; c) két levéltár, d) és összesen a fentebbiekkel 19 tanterem. Az akkori főiskolai épületek (új és régi) 2898 $\frac{1}{2}$ ööl területen feküdtek és értékök 260,000 c. frtban volt feltüntetve.

A főiskola 2-ik udvarán a középső (akkor Darabos-utcai 1060. sz. ház) a Diószegi-féle kőház, értéke 1444 frt, beltelke 148 ööl, ház utáni külső földje 5550 ööl, haszonbérben volt. később torna tanári lakás; legutóbb a tápintézetű épület kiegészítő része. Az épület megvan ma is.

Megvan a *fűvészkeret* 2981 ööl területtel, kertésszakkal és üvegházzal, értékelve volt az 1853. évet előzőleg 20,893 frtra.

Megvan a főiskola tulajdonában a négy *tanári lakás* u. m. 1. Péterfia-utca 346. sz. a. ma (Egyház-tér 4.) téglából cserép tetővel egy emeletes; beltelke 317 ööl, külső földje 11,850 ööl, értéke akkor 7268 frt; ebben lakott Vecsey József bölesészettanár, ott is halt meg 1855. szept. 11. 2. Péterfia-u. 808. (jelenleg Egyház-tér 9), belső telke 498 ööl, külső földje 18,600 ööl, értéke volt 7992 frt; ott lakott az első jogtanár Széplaki Pál és ott halt meg 1810. okt. 4. Ott lakott Szücs István jogtanár 1857-ig. 3. Péterfia-utca 981. sz. (ma Egyház tér 12. sz.) belső telke 369 ööl, külső földje 13,800 ööl, értékelve akkor 6476 frtra; itt lakott Zákány József. 4. Hatvan-utca 1092. sz. (most Hatvan u. 3. sz.), belső telke 736 ööl, külső földje 22,800 ööl, értéke volt 7944 frt. Kerekes Ferencz tanár halála (1850.) után Dr. Török József lakása és halálozási helye.

Andaházi-Szilágyi intézet, Piac utcán 1750 (jelenleg 31.) sz. alatti emeletes ház belső telke 443 ööl, külső földje 16,650 ööl, értékelve akkor 50,000 frtra. A fő-utcán a városházával szemben fekvő, emeleti erkélylyel bíró eme ma már nagy értékű házat Andaházi-Szilágyi Mihály (született 1761. okt. 9.; meghalt 1844. okt. 2.), a „Horogszegi Szilágyi familia“ utolsó deficiense, Debrecenben 1843. aug. 6. kelt végrendeletében hagyta a kollégiumban tanuló 10 szegény nemes ifju számára, hogy ezen az ő nevével nevezett intézetben a növendékek szállással, kosztal, világítással, mosással, fűtéssel látassanak el, egy egy ifju öt évig élvezhesse a jótéteményt, mellettök egy arra érdemes nevelő deák ifju is tartassék, a tanulókat az egyházkerületi közgyűlés veszi fel, tanárok és lelkészek fiai kivételével. A vagyon felett az intézet főgondnoka örökös első sorban. A házon kívül még 40,000 frtot is hagyott intézetére. Az intézet újabb és célszerűbb „szervezetet“ 1903-ban nyert, mely külön füzetben is megjelent, a végrendelet szövegével együtt.

Ez első „internátus“ féle intézet, létrejövetele (1846. május 1.) óta számos ifjat segített pályára; nevelői közül felemlíthetők: Ladányi Gedeon, Szeremley Mihály, Eröss Lajos, Ferenczy Gyula, Sass Béla stb. neveit.

2. Taneszközök, eredeti képek.

A természettani szertár első sürgetője Szilágyi Márton volt, a ki a mértant 1681-től fogva 1700-ig tanította. Huszti István orvostudor, a philosophia és természettan tanára (1700—1704.) s városi főorvos alatt vásároltak 1702-ben delejtűt, ég és föld gömböt. Dr. Maróthi György tanár alatt Hodossy János 100 frt adományából 1741-ben vétetett az első légszivattyu mellékkészületeivel Lipcséből. Dr. Hatvani István a philosophia és mértan tanára (1749—1786.) volt a szertár nagyhatású bővítője. Ő vásárolta 1776. május 1. az elektromozgó gépet („Machina electrica“) Gaffur Péter és Béza doktor budavári olasz kereskedőtől 100 rh. frtért, mely ki is fizettetett. A Maróthytól halála után megvett physikai műszerek; a Hatvani idejében szerzett, készített vagy ajándékozott eszközök képezték a szertár állományát, pénzalap arra nem volt, mert a városi segély elvonása miatt a tanárok fizetése is nehezen ment, úgy hogy a tanárkar még 1788-ban is hálaíratot küldött a hollandi zsinat elnökéhez a gyorsan nyújtott segélyért. (Tk. jk. 1788. május 14.)

Hatvani utóda, épen az ő Juliánna nevű leányának férje, orvostudor *Milesz József* lón (1786—1793.) a szertár őre is. Ő Kecskemétről hivatott ide tanárul. A természettudományok haladása miatt az egyházkerület már 1792-ben foglalkozott a gondolattal, hogy a philosophia, mér- és természettan tanítása egy ember erejét felülmulja, tehát külön tanárra kellene bízni a természet és mértant. Milesz alatt is vásároltak tanszereket.

Milesz utóda a tanszéken *Sárvári Pál* (1795—1839.) A kerület 1798-ban csakugyan elválasztotta a philosophiát a mértantól, új tanszéket állítván, a természettan Sárvári kezében maradt. A leltár elkészítését 1831-ben sürgette a kerület (G. T. 1831 : 15.) Néhai Okolesányi Imre hagyatékából vétetett 40 pfrtért nagy electromi machina egy öl hosszú és félöl széles padon álló, négy láb tartja, hozzá tartozó készülékekkel, maga Sárvári írta le részleteit 13 pont alatt 1840-ben a 7. pont „theátrumi és vadászati villanyjáték“; a 10. pont „villany ágyu egy, pisztoly kettő“ stb. bevétellett a leltárba (G. T. 1840 : 164. és 104. sz.) Üveg szekrény 1843-ban készítettett s a muzeum rendeztetett.

Sárvári tanár nyugalomba vonulása után átvette a muzeumot *Kerekes Ferencz* tanár 1840-ben az első hivatalos leltár szerint, mely a főiskola levéltárában megvan, következő beosztással I. Geometriára tartozó eszközök 23 cim. II. statikára és mechanikára tartozik 35 cim, utána jegyezve kinek ajándéka vagy készítése. III. a levegő nyugvására és mozgására tartozók 29 féle. IV. Leginkább chemikumok, 8 féle. V. electricitásra és mágnésre tartozók (felül a 2. polcon) 29 féle. VI. Astronomiára tartozók (3. polcon) 18 darab. VII. Elegyek, koponyák, hydrostatikára stb. vonatkozik (a 2. théka felső polcán) 77 féle, első cim alatt: néhány emberi egész koponya, részint a nagyerdőn, részint a debreceni új templom fundamentoma ásatásakor találtak, továbbá több rendbeli nagyító üvegek, távesövek, tükrök, világos kamara, sötét kamara, szem minták. VIII—IX. Különfélék : 6 darab szőlő cső stb. X. Természeti vagy mesterségi ritkaságok 41 féle : p. o. egy nagy ép ferfi csontváz külön tokban, szerződött 1797-ben; írha módon kikészített ember bőr, halállal büntetett

emberről 1740. tájáról való esigák, kövületek, régi lámpások, Jupiter oltára, római sirirat, hamvvedrek, a debreceni volt nagy templom keleti ajtaja feletti irás annak emlékeztetére, hogy azt 1628-ban Rákóczi György csináltatta, halálfeccimer Rákóczi fejedelem katonáitól, a debreceni metsző diákok hogy próbálgatták a stereotypot, mumia morzsák Londonból. Osszes állomány száma 266 cimen. Végül a butorok számlálvák elő.

A párisi világkiállításra (1900-ban) a collegium muzeumából 19 tárgyat küldött ki 770 frt értékben, régi (18. századbeli) taneszközei bemutatására, legrégibb volt ezek közt egy táveső 1735-ből (50 frt;) kúplense 1739-ből (10 frt.) légszivattyu 1741-ből (300 frt. értékű); 1760-ból való üveg prizma (20 frt); az electrophor 1750-ből stb. (Természettani bizottság 1899. dec. 6-iki jkönyve).

A természetrajzi muzeum kezdete 1798-ra tehető, a mikor a debreceni egyház költségén két tanár (egyike Sárvári) küldetett ki 3 hétre, hogy Bihar vármegye déli vidékein abba tárgyakat gyűjtsenek. (Tkari jk. 1798. jul. 23.) Gazdagodott azon ásvány és közet gyűjteménnyel, melyet külföldi útjából az ásvány, növény és vegytan első külön tanára *Kerekes Ferencz* hozott magával legnagyobb részben Kagenektől wiesbadeni gróftól és részben Zipszer tanártól kapta Tőle vette át az ásványtan tanítását Dr. *Csécsi Imre* tanár 1840-ben, a tárgyak száma 502 darab volt, ezek közt legtöbb értékű volt 18 sulypát és 30 darab Radelerz F. Bányáról, a geognosiai darabok Murkács és Selmec tájáról. Ő szerzett 54 kristályos ásványt 100 frtért. Dr. Baader bécsi orvostól. Ő vétette meg a 400 darabból álló közet és kövület az u. n. heidelbergi gyűjteményt a nyomtatott catalogus szerint. Kubinyi Ferencz küldött u. a. évben 200 darab közetet Csécsi halála után e muzeum kezelését Dr. Török József tanár vette át (1848.) s a Thun Leo féle német gymnasium alakulásakor Osterlamm Ernő tanárnak adta át (1852-ben), hogy a gymnasiumnak természetrajzi muzeuma felmutattassék.

Kovács János (1856—1896.) a természetrajz tanára vette át e tárgy tanítását Osterlamm Ernőtől, ő volt e muzeum őre is. Tanszékét „Jelentés afrikai útamról“ értekezésével foglalta el 1856. okt. 1. — melyet először a magy. term. tudományi társulat előtt olvasott fel (megjelent a depr. gymnasium 4. évi Ertesítvényében, Debrecen, 1857.) 40 évi tanársága alatt határtalan buzgalommal fejlesztette e muzeumot. Nyugalomba vonult 1896. szept. 80 éves korában. Kovács János magával hozott 1654 fajból álló növény gyűjteményével gazdagította a muzeumot (1856-ban).

Az állat muzeum, egy pár kitömött állat kivételével 1848. előtt nem létezett a főiskolában, sőt tantárgyként sem adatott elő. Dr. Török József és Kovács János teremtették meg e muzeumot. Első szerzemény volt Dr. Török József tanár jelentésére és ajánlatára, az állattan előadására szükség lévén tárgyakra, egy hulló gyűjtemény (amphibia), melyet Gerendai József pesti egyetemi tanártól 1851-ben vett meg a collegium 100 frtért (G. T. 1851 : 289. sz.) és egy madár gyűjtemény Grineus János besztercebányai bányász hivatalnoktól 71 példány és 7 kitömött emlős, és Rochosz István óvodai oktatótól 201 madár példány és 3 emlős 200 frtért. (G. T. 1852 : 249. sz.); továbbá a Kovács János által afrikai

útjában gyűjtött s ide ajándékozott 200 scarabaeus bogár, némelyik darab értéke egy egy arany volt. Ezek képezik az első alapot, ide járult 1856-ban a Tisza-családtól — melynél Kováss János volt nevelő (1846—1856-ig) — 200 darabra menő állat gyűjtemény és 160 zoologiai praeparatum. („Emlékirat a természetrajzi muzeum keletkezéséről és gyarapodásáról“ Dr. Török Józseftől, 1887. febr. 10. Kézirat a főiskola levéltárában).

(Folyt. köv.)

Balogh Ferencs
hittanár.

TANÜGY.

Református népiskoláink és az országos népoktatásügy 1903-ban.

Református népiskoláink helyzetének az országos népoktatási viszonyokkal való összehasonlítása és ennek alapján teendőink megállapítása nagyon időszerű feladat. Az országos népoktatásügy nagy átalakulás előtt áll, mely ha a jelek nem csalnak, a magyarság gyarapítására kedvező politikai fordulat hatása alatt reménynyel biztat. Vizsgáljuk meg éppen ezért református népiskoláink jelen állapotát, s állapítsuk meg, hogy milyen feladatok hárulnak reánk, ha azt akarjuk hogy szép multtal dicsekedő népoktatási intézeteink a jövőben is betöltsék egy nemzeti, mint egyházi feladataikat.

A közoktatási kormány, bár lassan, de állandóan fokozódó mértékben növeli a népoktatás ügyének emelésére szánt összeget, mert tudja, hogy ma már a köz felfogás a népnevelés emelését az állam kötelességének tartja. A népiskolák száma az állam nagyobb anyagi erejének hatása alatt nagy gyarapodást mutat: az utolsó 10 év alatt 16,998-ról 17,342-re szaporodott. A községek és felekezetek nem lettek volna képesek az iskolák számát ily mértékben emelni. Az állam sok tengődő iskolát vett kezébe és emelt a kor színvonalára, de sok teljesen új iskolát is állított, úgy hogy az utolsó 12 év alatt az állami iskolák gyarapodtak legnagyobb mértékben, 1892-ben 820 állami iskola volt, ma már 1818 van.

A nem állami kezelés alatt levő iskolák 1892—1902-ig vagy igen csekély gyarapodást mutatnak, vagy éppen fogytak. A r. katholikus iskolák száma 5507-ről 5513-ra, a magán jellegűek 161-ről 205-re, a társulatnak 41-ről 88-ra szaporodtak. A más jellegűek fogytak. Így az 1942 községi iskolából 1760, a 2167 g. katholikus iskolából 2077, az 1846 g. keleti iskolából 1796, az 1441 ág. ev. iskolából 1402, a 2377 református iskolából 2086, az 50 unitárius iskolából 36, 576 izr. iskolából 506 maradt.

Az állami iskolák tanerőkkel jobban el vannak látva, mint a más jellegűek. Ugyanis a 30,092 tanító közül 66,28% felekezeti iskoláknál 16,73% állami 15,11% községi, 1,25% magán, 0,63% egyesületi iskoláknál működik. Amde az állami iskolák az összesnek csak 11,23%-át teszik, tanítóik száma azonban 16,73%-ra rug. Ennél is kedvezőbb a községi iskolák helyzete. A községi iskolák arányszáma 9,73%, míg tanítóik az egésznek 15,11%-át teszik.

A felekezeti iskolák az összesnek 77,25%-át teszik, de tanítóik arányszáma csak 66,28%.

Az állam a népoktatásügy emelésére nemcsak az állami jellegű iskolák fentartásával hoz áldozatot. Az iskola fentartás költségeinek fokozatos gyarapodásával a felekezetek az állam segítségére voltak utalva, mert iskoláikat csak így tudták versenyképeské tenni. E címen az állam a tanítók jelentékeny részének fizetéséhez hozzájárul. Ez idő szerint a hazai tanítóság ötödrészenél több kap az államtól fizetéskiegészítést, negyedrészre ezenkívül ötödéves korpótlékot, vagyis az összes tanítóknak majdnem fele kap valamely alakban fizetést az államtól, az állami tanítókkal együtt a tanítók felénél több kap valamely összeget az állami pénzárból. Éppen ezért indokolt, hogy az állam kormány a nemzeti állam biztosítása végett fokozottabb igényekkel áll elő. Állami pénzen a magyar államnak csak magyar nemzeti szellemű nevelést szabad elő mozditani, s ha erre kellő erővel nem bír, életképtelenségének adja jelét. A államsegélyt legnagyobb mértékben vették igénybe a r. katholikusok, azután a g. katholikusok, harmad-sorban a reformátusok.

A miniszter ezt írta egyik nemrégii jelentésében: „Az államsegélyes elemi népiskolákkal szemben fokozott igényekkel kell fellépnie az államnak úgy az általános tanítási eredményt, valamint a magyar nyelv tanítását és a magyar nemzeti szellemben való nevelést illetőleg.“ Bár kétségtelen, hogy a fokozottabb követelmények hangsúlyozása a megfelelő képesítéssel nem bír, s a magyar nyelv tanítását elhanyagoló tanítókra vonatkozik első sorban, mégis a felekezeti iskolák legnagyobb része érthet róla. Református népiskoláink a tanítási eredményt tekintve bizonyosan nem maradnak el az állami iskolák mögött. Az intés azonban más szempontból a mi iskoláinkra is vonatkozik, mert rendtartás tekintetében sok kívánni valót hagynak fenn, felszerelésük sem mindenütt megfelelő. A miniszter 1902. évi jelentésében mondta: „Az államilag segélyezett népiskolák állapotára nézve bekívánt és beterjesztett kimutatásokból sajnosan kellett tapasztalni, hogy az 1893: 26. t. c. alapján tanítói fizetéskiegészítés és évtödös korpótlék címén segélyezett községi és felekezeti elemi népiskolák nemcsak az elhelyezés és felszerelés, hanem ami a legszembeötlőbb: a tanítás eredménye szempontjából is sok helyen alapos kifogás alá esnek, el nem nézhető, hogy e tanítók működése a törvényes követelményeknek meg ne feleljen.“

Köztudomásu, hogy megfelelő iskola épülettel, s a szükséges taneszközökkel több iskolánk nincs ellátva. Sok helyen még kilátás sincs arra, hogy saját erőnkkel segítsünk a bajon. De ha az államkormány, nagyon helyes indokból arra az álláspontra helyezkedett hogy a felekezetek iskolái is állami feladatot töltvén be, segéllyel látandók el, hogy feladatoknak megfelelőhessenek, miért ne nyújthatna megfelelő segélyt iskola épületek emelésére is.

Ha a felekezeti iskolák közül némelyik megfelelő tanításbeli eredményt nem tud felmutatni annak két főoka lehet: vagy a megfelelő képesítés hiánya vagy a rendtartás és szervezet meg nem felelő volta. Református népiskoláink a tanítók megfelelő képesítése szempontjából nem kifogásolhatók, de valljuk meg az igazat: a rendtartás és ellenőrzés szempontjából sok kívánni valót hagynak fenn. Igaz

hogy a református iskolák tradíciói közt a tanári és tanítói önállóság mindenkor nagy szerepet játszott, és ugy elemi, mint középiskoláink nehezen tudnak megbarátkozni az állami iskolák rendtartási irányával. Amde ma már önámítás volna azt mondani, hogy a református népiskolák rendtartása nagyobb biztosítékot nyújt a tanítói sikeres munkára, mint az állami népiskolák szervezete. Eppen ezért ma már mulhatatlanul szükséges jelenleg érvényes népiskolai szervezetünk átalakítása, a zsinati törvénytervezet törvényvé válása esetén ez ugy is kikerülhetetlen. Csak az a baj, hogy nálunk minden ilyen munkálat hosszú időbe kerül. Ha népiskolai szervezetünk átalakítása az állami népiskolák szervezete szellemében történik, iskoláink úgy a külső rend, mint a tanítási eredmény tekintetében sokat fognak nyerni. A mi pedig a református iskolák tradíciójában meglevő egyéni önállóságot illeti, éppen a gymnasiumok számára a tiszántuli ref. egyházkerület által jóváhagyott igazgatói utasítás bizonyossága szerint az egyéni önállóság a rendtartás jelzett irányu átalakítása mellett is biztosítható.

Az általános népművelődés emelése és a magyarság gyarapítása szempontjából igen tanulságosak a népiskolai tankötelezettségre vonatkozó adatok. A tankötelesek száma meghaladta a 3 milliót. A mindennapi iskolások közül iskolába járt az egésznek 87.46%-a. Az iskolázási viszonyok állandó javulását bizonyítja az a körülmény, hogy míg 1901-ben az 1900-ik évi állapothoz viszonyítva 1.31% emelkedést mutat az iskolába járó tankötelesek száma, addig 1902-ben az 1901. évihez viszonyítva 2.05%-os javulás mutatkozik. Ezen öröndetes haladás a rendeletek erőlyesebb végrehajtásának és a folytonosan szaporodó állami népiskoláknak tulajdonítható. A mindennapi iskolában kedvezőbbek az iskolázási viszonyok mint az ismétlő iskolában, előbbieken 87.46% utóbbiakban 69.73% tanköteles járt az iskolába.

Magyarországon a magyarság az állam fentartó elem. Természetes törekvés tehát hogy a népnevelés a magyarság művelését kiváló gondban részesítse. De a tények mást bizonyítanak. A tankötelesek legnagyobb százaléka, 94.36% jár iskolába a német ajkuak közt, azután jönnek a tótok 87.63%-al, és csak 3 ik helyen jönnek a magyarok 85.31%-al. A szerbek közül 83.13, a horvátok közül 76.64, az oláhok közül 64.31, a ruthének közül 61.60% jár iskolába. Eme szomorú adatok az állam kötelességeit világosan mutatják: a magyarság megfelelő iskoláztatási viszonyairól kell első sorban gondoskodni. A jelentés a fejlődési irány helyességével nyújt némi vigasztalást, azt mondván, hogy a magyar anyanyelvű iskolába járók száma arányosan emelkedik, míg a németeké fogy. De javultak a tótok, horvátok különösen pedig az egyéb nyelvűek iskoláztatási viszonyai is. A magyarság gyarapodását bizonyítja az is, hogy míg a magyar anyanyelvű tankötelesek száma 52.59%, addig a magyar anyanyelvű iskolába járó tankötelesek száma az egésznek 54.52%-át teszi.

A református vallásu tankötelesek iskolázási viszonyai nem adnak megnyugtató képet. Még csak félszázaddal ezelőtt is református népoktatásügyünk bármely iskola fentartóval kiállotta a versenyt, ma már más felekezetek is tulszárnyalnak bennünket, a református népoktatásügy harmadik helyen áll. A tankötelesek legnagyobb százaléka járt iskolába az ág. evangélikusoknál, 92.05%, azután következnek

az a unitáriusok 88% al, a reformátusok 87.42%-al, a r. katolikusok 86.86%-al, a zsidók 82.92%-al, a g. keletiek 68.64%-al, a g. katolikusok 64.34%-al. Bár vigasztalásunkra szolgál, hogy vannak felekezetek, melyeknek iskolázási viszonyai a mienknek messze mögötte maradnak, de a mennyiben a r. katolikusok fölött kevéssel vagyunk előnyben, az evangélikusok és unitáriusokkal szemben pedig hátrányban vagyunk, féltő, hogy a versenyben még hátrább maradunk. Pedig az államkormány se tévessze szem elől, hogy a református vallásu tankötelesek iskolázási viszonyainak különös gonddal való javítása magyar nemzeti érdek. A hazának mindig hü fiaiként ismert reformátusok iskolázási viszonyainak javítása bizonyára elsőbb rendü kötelesség, mint azoknak a művelése, kik államellenes törekvéseket ápolnak!

(Folyt. köv.)

Paedagogus.

KÖZÉLETÜNK.

A hódmezővásárhelyi egyetemi kirándulás.

A mint a nagy elhatározásokkal és eszmékkel történni szokott, egyszer csak hurré ment a nagy Alföldön, hogy egyetem kell Debrecenben.

Debrecen a magyarság igazi fővárosa. Legalább az volt a nagy Széchényi fellépte és a Pesttel összeforrott későbbi nagy reformok előtt.

Több lakossa volt még 1800-ban mint Pestnek a magyarságát, vidékét és híres kollégiumát nem számítva is.

A mi pedig a nemzet körüli érdemeit illeti, azok sem csekélyek. Világosságot gyújtott a sötétben, ápolt a magyar tudományt és fenntartotta összekötetésünket az európai egyetemes világnézettel. De többet is tett. Magyar tudományt is fejlesztett. Mélius, Bejtthe nyomán a fűvészetnek alapjait itt vetették meg Diószegi és Fazekas. Mit tett Földi a többi természettudományi szakokra, csak rákell mutatni. Hát Hatvani, Maróthi és a többiek? Legnagyobb mégis Debrecen érdeme a magyar nyelv és irodalom terén. Hogy nép és művelt osztály között oly ür nem tátong, mint akár az oláhok között, hogy megértjük egymást mind akik magyarok vagyunk, Debrecen érdeme. Ez gátolta meg a nyelvjavítók tulszásait s ez a szolgálat már politikai hordérról is bír.

Most is inkább ez az egyszerű civis város a magyarság igazibb bölcsője és fészke, mint a nagy kozmopolita fészek: Budapest. Van hát sok okunk rá, ha a debreceni egyetemért buzgólkodunk. El is indultak benne az atyák réges-régen. És tudja Isten a szent láng még is elaludt. Most azonban már jó úton vagyunk és a vidék hajt előre a cél felé, maga az alföldi magyarság vette kezébe a dolgot és a mint folytatja, célhoz is viszi.

Ez volt az oka a tavalyi *turkerei egyetemi ünnepe*lynek és az teremtetete meg az idei *hódmezővásárhelyi kirándulást*.

Akár csak a külsőségeit nézzem, akár az eszmei tartalmát: a magyarság megváltásának, az alföld kulturális megszerzésének virágvasárnapi dia-

dalútja volt ez. Fél száznál több diák két tanár több lelkész és a bánsági esperes vezetése alatt által vonult a mult szombaton a magyarság lakta végtelen rónákon és gazdag fekete földeken keresztül, a délvidék egy hatalmas városába *Hódmezővásárhelyre*. Sem külső fény, sem magas állás, hatalom, vagyon, tekintély nincs a hátok megett. Utaznak szegényesen a harmadik osztályon és a midőn megérkeznek, egy lobogó diszben álló város, sorfalat álló kíváncsiak és tisztelgő küldöttségek és magas állású tekintélyes férfiak fogadják őket. És ünneplik napokon keresztül mintha a trón és haza legelső emberei volnának. Miért e rendkívüli helyzet és e szokatlan megtiszteltetés?

Az alföld erőinek felszabadításáért, a debreceni egyetemért, a magyarság fejlődésének és haladásának biztosításáért.

Ez közös cél, közös érdek s ez volt az oka, hogy felekezeti különbség nélkül s minden széthúzás nélkül, olyan utólérhetetlenül sikerült ez az ünnepély s hogy a helyi rendezőség élén is egy lelkes diákbarát és magas műveltségű katolikus állott *Kmettykó József* városi főjegyző, kinek páratlan buzgalma, fáradozása a magas színvonalon álló fejlett sajtó közreműködésével a többi rendezőkkel együtt biztosította a vállalat sikerét és nekünk debrecenieknek felejthetetlen perceket szerzett.

Ő fogadta a vasutnál, s az ő gondnoksága öröködött állandóan felettünk és az ügy felett. Nevét szívünkbe irtuk és nem fogjuk elfelejteni a többiekével együtt.

A vasuttól szép fogatok szállítottak be a városi kaszinó új palotájába egy modern gót stílusú épületbe, a melynek nagy termében polgármester, egyházi elnök üdvözöltek. Közbe pedig a dalárda énekelt, oly csodaszépen, hogy némi aggodalommal telünk el a magas igényekre nézve, melyhez a dal és zene dolgában a vásárhelyiek hozzá szoktak s melynek egyes helyi szereplők énekéből később is mértéket vehettünk.

Derék hatalmas város ez, nem is ezüst, hanem valóságos arany. Itt nincs szélhámosság, itt minden komoly, igaz, szolid s nem hatásra számított. Értelmes gazdag polgárok, okos vezetők, jó közintézetek és semmi disz, semmi cafrang. Nem hiányzik itt semmi, csak az a miért az ünnepély megtörtént: a magyarság kulturális megszervezése, az egyetem.

Hogy az így van, bizonyította mindjárt az estéli ismerkedési estély. Egyszerű, de jó magyar ételek, pompás felköszöntők voltak ennek fűszerei. Különösen feledhetetlen ezek között dr. *Imre József* urnak gyönyörű beszéde. Oly világos eszmemenettel, oly tartalmasan, olyan bájosan beszélt Debrecenről és Debrecen missiójáról, a diákságról, hogy mindnyajunkat meghódított.

A másnapi banketten is hallottuk még, hol még talán nagyobb hatással beszélt. Őt is szívünkbe zártuk, a megnyerő modoru, kevés szavu, nyájas arcu polgármesterrel *Juhász Mihály* kir tanácsossal, *Kovács János* ügyvéd urral, *Kovács József* függetlenségi pártelnök urral és a többiekkel együtt, a kik a fáradhatatlan rendezőség mellett, állandóan kezükön hordoztak és oly sok szivességben részesítettek, az előzőeken sajtóval együtt melyet *Kun Béla* vezényelt.

Igy telt el az első nap. A vasárnap délelőtt a templomokban és a Kossuth szobor előtt folyt le s így a hallhatatlanoknak volt szentelve. A mi részünk-

ról szolgáltak: *Csiky Lajos* tanár, a kirándulás vezetője, a kit a diákok összetartására, az ünnepély sikerére nézve a legtöbb méltánylás és hála illet. Ő beszélt az új templomban, fényes közönség előtt, lelkeket felemelő hatással s megrajzolta egy remek beszédben 2 *Péter 15.* alapján az ember képét az ő belső erőinek öszhangjában 1. a mint lelkében hitet talál, 2. szívével jó cselekedetekre hajlik, 3. értelmével tudományt keres.

Nagy hatást tett a szokott biztonsággal előadott alkalmi beszéd s a hatást emelte a főiskolai kántus éneke.

A többi templomokban is debreceniek szolgáltak s a Kossuth szobor előtt *Kolozsvári Mihály* mondott egy erőteljes apotheosist. Itt vált ki a nagy sokaságból a függetlenségi párt érdemes elnöke *Kovács József* és üdvözölte a debrecenieket és ettől a perctől kezdve el se hagyta őket. Hogy milyen szépen sikerült az egész kirándulás, semmi se bizonyítja jobban, mint a politikai és felekezeti választó vonalak leomlása. Minden oldalról valóságos versenyzetek abban, ki tegyen több szolgálatot az ügynek és a függetlenségi nem maradtak a másik párt mögött s maga a város képviselője is jó példával járt elől.

Vasárnap délután volt a sok pontu hangverseny, mely a szép városi díszteremben fényes közönség jelenlétében folyt le és szépen sikerült.

Este nagy bál zárta be az ünnepet, melyen részt vett az egész város minden osztálya, gyönyörű leány és asszony serege. A tánc folyt kivilágos kivraddig, az urak a polgármesterrel az élükön a mellék teremben ülték meg az asztalokat és gyakorolták a magyar vendégszeretet nemes erényeit.

Hétfőn bucsuztunk, a fogadtatáshoz hasonló ünnepségek között s alig tudtunk elszakadni ettől a nagy magyar várostól, mely a debreceni egyetem zászlóját ez évre felemelte és annak érdekében áldozatot hozott s melyet mi mindnyájan úgy megszerettünk. Nem is tudjuk, mit dicsérjünk benne és fiain leginkább?

Megtetszett a város, elragadtak közintézményei. Még inkább egyházi és világi vezetői, előzőeken kívül uri családai. A népéből többet szerettünk volna. A rövid napok alatt nem igen tudtunk velük összeköttetésbe lépni. De azért mégis van fogalmunk erről a derék, szorgalmas, gazdag polgárságról.

Első nap egy 200 fogatos nászmenet vonult fel az utcákon előttünk. Azt hallottuk, hogy félezen voltak a nász lakomán. Ha soha sem tudtuk volna is, hogy kik laknak e derék nagy városban, erről megtudtuk volna, hogy a mi testvéreink, hogy magyarok. Ünnepelni az élet, a természet jelenségeit, csak mi tudjuk egyedül.

De ime az eszméért is tudunk lelkesedni s tanultunk Vásárhelytől sokat. Mind egyházi, mind polgári tekintetben. Majd elmondjuk ezeket is a következő alkalommal. Most még egy végső akkordban foglaljuk össze a nagy ünnepély hatását és fényes oszlopot állítunk a debreceni egyetem ügyének, melyet a vidék felkarolt és diadalra visz. De fényes oszlopot állítunk a lelkes hódmezővásárhelyieknek is, a kiket városukkal együtt szívünkbe zártunk és nem felejtünk el soha. Fogadják itt is őszinte köszönetünket.

* E beszédet olvasóinkkal is megismertetjük.

Még van a kiket elismerés illet: a debreceni diákokat. Jól viselték magukat és becsületet szereztek a vén kollegiumnak. Egyszerűség, erős önfegyelem és bátor vidám fellépés tüntette ki őket.

Nem esuda, ha megszerették őket és ők is nehezen váltak el a derék vásárhelyiektől. Hatalmas éljen riadalom között indult el Hétfőn a vonat. A bucsuzáson ott voltak a polgármester Juhász Mihály, Kmetykó József főjegyző, Kovács János és Kovács József pártelnökök, az egyház és iskola képviselői és a mi lelkes barátunk dr. Imre József és a többiek, a kiket az Ur Isten sokáig éltesse.

Vén diák.

* * *

A visszatérés.

Meglehetősen csendben történt és nem szakította meg csak egy nevezetes epizód. Szalontán nt. Széll Kálmán esperes ur jelent meg közöttünk és üdvözölte a nagy eszme fáradt bajnokait. Megjelenésére egész felvillanyozódott a kifáradt sereg és dalra kelve vidáman beszélgetve ért be Váradra, honnét a nagyobb rész még *Érmihályfalván* is vivni akart a debreceni egyetem ügyéért.

* * *

Nagyváradon Dr. Ferenczy Gyula tanár elvált az utazó társaságtól s P.-ladányon át haza jött Debrecenbe, de Csiky Lajos 43 fiuval *Érmihályfalva* felé tartott a hol még további teendő várt reájuk, a mennyiben az intéző bizottsághoz még Hódmezővásárhelyre indulásuk előtt felhívás érkezett *Érmihályfalváról*, hogy visszajövet állapotdjék meg a kiránduló társaság ottan is, s rendezzen egy, ha szinte szűkebb keretű hangversenyt. Nos hát a mi ifjaink, azt is megtették.

Hétfőn este 7 óra után érkezett *Érmihályfalvára* a társaság, hol a vasúti indóháznál Szathmáry László helybeli lelkész üdvözölte az érkezetteket, mire Csiky Lajos válaszolt. Az indóházzal szemközt levő vendéglőben izletes vacsora várt az utazókra, melynek végeztére éppen oda érkeztek *Érmihályfalva* és vidékének intelligentiája, s az étterem hamarosan átalakítván, elkezdődött a hangverseny néhányval azon számok közül, melyeket Hódmezővásárhelyen adtak elő az ifjak. A hangverseny számai közepén Csiky Lajos is szerepelt „Európán át föl az északi fényig” című szabad előadásával, melyben Európa több országáról és városáról mondván el néhány jellemző vonást, a skót életet ismertette, s végül élénk szavakban leírta az északi fény tündöklően szép látványát. A hangverseny után tánc következett, és az ifjak az immáron negyedik éjszaka bizony nagyon kevés alvás mellett fennvirrasztott ifjak nemes és művelt emberekhez illő jókedvvel reggelig táncoltatták *Érmihályfalvának* és vidékének szépeit.

Kedden reggel 1/28 órára érkezett vissza Debrecenbe a kiránduló társaság, a tanáruk vezetése mellett gyalog jöven be a városba; az alma mater előtt bucsút vett a tanár a tanulóktól, kifejezte előttük elismerését igazán minden kifogáson felül állott viselkedésükért, s ezzel a mozzanattal bevégeződött egy drága emlékből szép, bizonyára úgy anyagilag,

mint erkölcsileg is kiváló haszonnal kamatozott „egyetemi kirándulás.”

* * *

Búcsúszó a debreceni ifjusághoz!

Isten veletek, kedves jó fiúk!

A hogy rég látott atyánkfíat bocsátjuk útjára nyomott kebellet, fátyolos szemekkel: úgy bocsátottunk el benneteket, a vérünkbeli való vért, lelkünk rokonait, emlékeink, vágyaink, reményeink megtestesítőit s majdan részeseit. Mikor látunk újra, — látunk-e még valaha titeket? Halljuk-e még valaha azokat a hangokat, melyek a mi ifjuságunk új életre kelt hangjainként hatottak ránk, — nyilik-e még ki valamikor előttetek „lelkünk ablaka”, hogy abban ti megláthassátok, hogyan érzünk mi Debrecen iránt, fajunk, felekezetünk ifjusága, jövője iránt?

Mint egy galamb-sereg, nagy árvíz után, hossz utról, vidáman jöttetek hozzánk, hirdetve az összeköttetés szükségét a szárazfölddel, a magyar protestantizmus nagy szárazföldjével. Sokunk lelkében lohadt vágyak, szunnyadó törekvések ösztönzője volt a látogatás; mindenkinek szívében gyönyörködés, büszkeség és igaz elismerés ébresztője. A ki nem ismerte eddig szeretni tanulta s becsülni a debreceni kollégium diákjait. Szerények, okosak, ügyesek, vidámak voltatok — igaz magyar fiúk, öröme az az öregek szemének, kedvesek az ifjak szívének, dicsekvései vezetőiteknek; Isten adjon sok ilyen ifjat a magyar hazának!

A két nap elmúlt, Ti elmentetek. De itt maradt jó emléketek s a tisztelet ügyetek: a debreceni egyetem eszméje, meg tanáraitok és magatok iránt. Nem új dolog előttünk a cél, melyért fáradtatok. De új és elragadó, lelket emelő a mód, melylyel a célt munkáljátok, csak így: szemtől-szembe, szívből-szívből, csak személyes érzelmek és benyomások keltezésével terjedhet a nagy gondolat, az egész magyarság ez ügyének pártolása. Most, hogy itt voltatok, meggyőződéssel mondjuk, s megerősödhettek Ti is azon tudatban, hogy *jó uton jártok*. Isten tartsa meg buzgóságtokat s adjon hozzá sikert és szerencsét!

Isten veletek, Debrecen virága! Szeretettel gondolunk reátok, őrizzük itt járástok emlékét s örülünk az összeköttetés új szálainak, melyek közöttünk és Debrecen közt fonódtak. Ne feledjétek Ti sem, hogy e nagy város lakossága sokat vár tőletek s hogy sok ezer protestáns, sőt más vallásu magyar is Debrecen célját támogatja s nehezen várja eredményeit.

Komoly munkát végeztetek vidám arccal és lélekkel. „Pro patria est, dum ludere videmur!” A hazáért dolgoztok, mikor úgy látszik, hogy játszotok. Kívánunk Nektek sok munkát, sok erőt és sok jó kedvet egész éltetekre!

Imre József dr.

* * *

Érdekesnek tartjuk és ideigtatjuk a kirándulásban résztvevők neveit, házigazdáikkal együtt, akik őket a legnagyobb szívességgel és magyaros vendég szeretettel fogadták.

Csiky Lajos theol. tanár Szeremlei Sámuelnél, Ferenczy Gyula tanár Kovács János ügyvédnél, Dombi Lajos esperes dr. Baksa Lajosnál, Tóth Sándor esaholyi lelk. Bányai Sándornál, Kövér Arpád

szénior Darskóczy Lajosnál, Papp László esküdt-felügyelő és Balogh István 3. jh. Pap Imre lelkész-nél, Kiss Károly esküdtfelügyelő Gyórfy Józsefnél, Fodor Béla 3. th. Losonczy Endrénél, Létay Pál Menyhért Karancsi Dánielnél, Könyves János 4. th. id. Csáki Lajosnál (VII. Boeskey u. 23.), Kolozsváry Mihály esküdtfelügyelő ifj. Nagy Sándornál (Mihály-u. 22.), Adorján István 4. th. Kristó Lajos nyug. polgármesternél, Varga Ernő 4. th. és Thorma Béla 4. th. Zehery Lajosnál. Halász András 4. th. és Jóljárt István 3. th. F. Tóth Istvánnál, Juhász Imre, Tóth Sándor 3. th. ok és Varga Csongor 2. th. Juhász Mihály kir. tan. polgármesternél, Baróthy István 3. th. Papy Józsefnél (Szentesi-u. 27.), Benkeő Viktor 3. th. Bencze Zsigmondnál, Pelei József 3. th. és Jánosi Sándor 3. th. Kónya Jánosnál, Szendrey József 3. th. és Domján Lajos 1. th. Mónus Bálintnál Kaszap-u. 6.) Szarka Boldigzsár és Makai Kálmán 3. th -ok Futó M. nyug. főgimn. igazgatónál, Dózsa Ernő 3. th. Szél Sándor nyug. ref. tanítónál, Nagy Imre 3. th. és Szilágyi Dezső 2. jh. Bartha Imrénél (Petőfi-u.), Gilicze Sándor 3. th. Németh Ferenczénél (Szentesi-u. 3.), Miszthy Mihály és Kovács József 3. th.-ok Meszlésznyi Mihálynál (VIII. Széchenyi tér 20.). Almási Lajos 3. th. és Tukaes Dezső 2. jh. dr. Csáky Lajos főügyésznél, Sarka Béla 2. th. Vekerdy Józsefnél, Lovász Béla 3. th. és Bertalan Imre 2. th. Bartha Jánosnál (IV. Andrassy-u.), Váczy Ferencz és Szabó Géza 2. th.-ok Kristó Pálnál (Kállay u.), Nyiri Kálmán 2. th. Kenéz Lajosnál (Csalogány-u. 22.), Fehér Károly 1. jh. és Gönczy Béla 1. th. Lukács Kálmánnál (Mária-Valléria-u. 9.), Balogh Miklós és Gyökösi József 2. th. ok Zsarkó Imrénél (Kállay-u. 3.) Bakos Sándor 2. th. és Varga Antal 1. th. Vidonyi Jenőnél, Szendrey István 2. th. és Kézi Ignác 1. th. Vöröss Lajosnál (Zrinyi u.), Hajdu László 4. jh. D. Nagy Sándor főgimn. tanárnál. — Pótlólag jelentkeztek, de megérkeztek; Hódi Béla 4. ih. Frankó János 2. jh. Bán István 2. th. Horváth Sándor 1. th. Sóvágy Gábor 1. th. Simon Gyula 3. th. Ezeknek elszállásolásáról is gondoskodott a rendezőség.

A debreceni ev. ref. egyház 1905. évi költségvetése.

(Folytatás.)

A II. Egyházi adópénztár szükségleti oldalán a 14. tételszám alatt Mitrovics Gyuláné részére kegydíjképpen 1903-ban 500 k. adatott ki, 1904-ben 600 k. volt előírva, 1905-re pedig 800 k. lesz az előirányzat. Ugyanitt a 20. tételszám alatt „városi pénz tárnak egyházi adó beszédeseért“ címen új tétel gyanánt szerepel 3000 k. költség az 1905. évi előirányzatban. A munkalat 57. lapján a 14. pont alatt ide vonatkozólag ezt olvassuk: „abban a meggyőződésben vagyunk, hogy az egyház követelésének a város adóügyi osztálya által való szedése sokkal nagyobb eredménnyel fog járni, mint a milyen eredményt az eddigi uton elértünk“ sat. Ha a szövegezést tekintjük; ebből azt olvassuk ki, hogy az egyházi adót ezentúl a város *adóügyi osztálya szedi*. Annál fogva az egyházi adószedés eddigi rendszere megváltozik. Ha egyházi adót akarunk fizetni, azt a város adóügyi osztályánál teljesíthetjük, bár ilyen irányu rendszer-változásról mi sehol semmi hiradással nem találkoztunk. Ebben aztán egyelőre meg is lehetne teljesen nyugodni. Amde ha a I. Tőkepenztár szükségleti oldalán a 13. 14. tételt nézzük: ugy

látjuk, hogy az egyházi adópénztárnok és az egyházi adópénztári ellenőr fizetése (1200 k. és 1900 k.) éppen úgy elő van irányozva 1905-re is, mint 1904-re volt s a mint 1903-ban tényleg ki is fizettetett. De hát, ha a fentebbiek szerint „az egyház követelése a város adóügyi osztálya által szedetnek:“ mi dolga lesz ezentúl az eddigi javadalmazás fentartása mellett az egyházi adópénztárnoknak és adó pénztári ellenőrnek? Az e, hogy a város adóügyi osztálya által beszédett (mert szedésről szól a szöveg) követelést átveszi a város adóügyi osztályától s aztán beszállítja a vett összegeket az egyházi pénztárba? Az adóügyi osztály nem szállíthatná-e közvetlenül az egyházi pénztárba? Lehet, hogy ez a komplikáció kapcsolatos az egyházi adópénztár szükségleti oldal 19. tételszámával, a hol az 1903. évi 192 k. 41 f. költség s az 1904. évi 314 k. 70 f. végrehajtói jutalék 1905-re kihagyatott. De hát ha ez így van, ezt precíz kifejezéssel kellene indokolni, a végrehajtást a beszédéssel nem zavarni össze s bebizonyítani vagy legalább biztos kilátásba helyezni kellő kifejezéssel, hogy a mikor az eddigi évi 192 k. 41 f. költség egyszerre 3000 koronára emelkedik: ez a jelentékeny költségemelés nem létszen hiábavaló. Ime, ezen az itt legutóbb jelzett bizonytalanságot a kimerítő indokolás előre is eloszlatva volna. Így tatalgatóssokra vagyunk utalva, a nélkül, hogy feltevésünk a korrektívum erejével birhatna.

Az egyházi iskoláztatási pénztár az ingyenes iskoláztatási pénztár költségvetési hiányának fedezésére az 5. tétel alatt 1903-ban 16,804 k 15 fillért adott ki, 1904-ben 27357 k 35 fillért irányzott elő; már az 1905. évi előirányzatban csak 3458 k 63 f. van előírva: ennek megfelelőleg az ingyenes iskoláztatási pénztár a fedezeti oldal 8 tételszáma alatt így számol e tételekkel: 1903. évi kiadás 22,842 k 10 f, 1904. évi előirányzat 26,357 k 35 f, 1905. évi előirányzat 3458 k 63 f. Már most melyik az igaz az 1903. évi számadás adatából: az ingyen iskoláztatás pénztáránál a 8. pont alatt kimutatott 22,842 k 10 f. vagy az egyházi iskoláztatási pénztár szükségleti oldalán az 5. tételszám alatt kimutott 16,804 k 15 f. 1903. évi kiadás? Mert miután a 2-ik 3-ik pénzhaszab tételei a viszonyítás szerint egyeznek: azon módon egyeznie kellene az első pénzhaszab tételének is. A hiány apadása örvendetes, de mulasztás, hogy ez sincs indokolva. Mi ugyan, ha a számok tömkelegét apróra vesszük, látjuk, honnan van az apadás. Onnan t. i. hogy a Debrecen sz. kir. várostól jövő segély 12,365 koronáról 31238 fillerre emelkedett. De ezt is fel kellett volna tüntetni a gondos indoklásnak.

Az ingyenes iskoláztatási alap ingatlanai is csak egy tételszám alatt vannak összevontan kimutatva. A bérlők neve itt is fel lett volna sorolandó tételként; részletében kellett volna kimutatni, hogy mely tételnél állott elő emelkedés? s így hogyan nőtt ezen cím bevételi előirányzata 23,268 k 58 fillérről 34,603 koronára?

Ugyanezen pénztár szükségleti oldalán a 7-ik tételszám alatt ezt olvassuk: „új tanítónői állások rendszeresítésére 2474 k.“ Az indoklás itt is elmaradt. Ezen a címen semmi se volt kiadva, 1904-ben 1430 k volt előirányozva. Nem a tétel felvétele ellen van kifogásunk, hanem az indoklás elmaradásáért, melyben ki lett volna mutatandó, hogy hol, mely iskolánál, hány tanítónői állás szervezése s annak

egyenként minő javadalmazással való ellátása van célba véve?

Nem is tartjuk szükségesnek az indokolások elmaradásából támadt fogyatkozásokkal tovább foglalkozni. A felmutatott esetek meggyőzhetik a költségvetés készítőit az indokolás szükséges volta felől s jövőre bizonyára figyelemre méltatják az észrevételek.

Azt hisszük, a mi nem is lehet másként, hogy az évi számadások is a költségvetés címleteinek a beosztásához alkalmazkodnak. Ebből a tekintetből a címletek alkalmazása precízebb lehetne. Így pl. a tőkepénztár szükségleti oldalán ez alatt a cím alatt hogy „rendszeresített fizetésekre,” ott találjuk a 23. tételszám alatt ezt az alcímletet is, hogy „tisztviselők drágasági pótlékára 2327 k 20 f.” Ezt a kiadást mégis csak nem lehet a „rendszeresített fizetések” címe alá vonni, mert az rendkívüli kiadás. Alább pedig az *évi járulékok* címe alá van véve az 50. tételszám alatt a munkabér, az anyagok tételének, a vegyes költségeknek, rendkívüli költségeknek, tartozások kamatainak az előirányzata. Ezek szintén nem évi járulékok. Alakilag kifogás alá esik, hogy a lelkészi javadalmazásokat (7. lap szükséglet 1. tétel) az azokat élvezők névsorának s a javadalmazás személynként való kimutatásának mellőztével egy tételben zsufolja össze az irányzat. Igaz, hogy a tanítók javadalmazásának a tételénél is ezt az eljárást követi. De aztán a munkálat készítői is érezték a módszer fogyatékos voltát és a 10 s 11. oldalon 98. tétel alatt részletezik az összevont címletet, csak a lelkészi javadalom összevont címéről felejtkeznek meg. A tanítói fizetések összegének tagolása közben meg egy rovat lett volna nyitandó annak feltüntetésére hogy a 3850 k. drágasági pótlékból ki mennyit kap?

A Mária Terézia árvatartó alap költségvetéséről azt kell feltennünk, hogy ez az alap nincs bevonva a közös tőkekezelés rendszerébe. Erre mutat az, hogy kamatátlagot emlit a jegyzet rovat 5.75%-kal számítva. Ime, ez is azt bizonyítja hogy a közös kezelés kamatjövödelme nagyon ötletszerű, önkényes felfogáson alapuló számítás alapján van 5%-ban meghatározva. A közös kezelésen való kívülhagyás pedig téves eljárás. Majd el jön az idő, a mikor ez az alap is bejut a közös kezelésbe. A ki az egységes tőkekezelés lényegét ismeri: az nem is fog vitázni a kérdés felett.

Nagy érdeklődéssel fogtam az általam VI. sorozat alá jegyzett felsőbb leányiskolai költségvetés tanulmányozásához. Lássuk elsőben a bevételi forrásokat. A bevételi előirányzat 50,533 k 44 fillér; 1903-ban a zárószámadásban 49342 k 47 f volt; az 1904. évi előirányzat pedig 51,459 k 63 f. Ebből a szükséglet teljesítése után megtakarításul mutatkozik 564 k 67 f. A bevétel egy részét az egyházkerület (évi 6000 k), Debrecen sz. kir. város (évi 12,000 k) segélye képezi, hozzá adhatjuk még a Vallicsnéféle alap 1297 k 58 fillér kamatjövödelmét. A bevétel többi részéből 18,900 koronát a tanulónövényekért szedett díj biztosít az előirányzat szerint, ezek szerint tehát az 50,533 k 44 f bevételi előirányzattól az egyház terhére tulajdonképpen csak 12,335 k 86 fillér esik. Ennek az összegnek a súlyáért hívják ezt a felsőbb leányiskolát a debreceni ev. ref. egyház (rectius egyházközség) felsőbb leányiskolájának. Tulajdonképpen még itt sem lehet megállani. A fedezeti oldal 3. e. f. pontja alatt álló két tétel mint haszon-bérleti bevétel 2033 k 20 f. erejéig

olyan befektetés jövödelme, melynek terhét a régebbi elődök hordozták bizonyos telek és ház utáni föld megvásárlásával. A mai nemzedékre tehát ez a terher nem hárul. Ott van még 902 k 66 f. ösztöndíj-alapoktól szedett bevétel. Ha e két utóbbi tételt is levonjuk az egyházközség terhére háruló 12,335 k 86 filléres összegből (2935 k 86 fillért), szépen reá jövünk, hogy ez a hatalmas kálvinista kulturintézmény szoros értelemben jelenleg évi 9400 mond kilencezer négyszáz koronájába kerül a debreceni egyházközség pénztárának.

Nem teljes a felsőbb leányiskola költségvetése, mert abból merőben hiányzik az internátus előirányzata. A közönségnek látnia kell, ha valjon teljesen a maga erejéből tartja-e fenn magát ez a jótékony intézmény, vagy van valami segédforrása is? Ez utóbbinak az egyházközség költségvetésében nem találjuk a nyomát.

Az alapítványi pénztárak költségvetésének a rovatba osztása célszerűtlen. Hiányzik egy olyan rovat, melynek menetén összegezni lehetne külön a bevétel és a kiadás mennyiségét, tehát amely lehetővé tenné a közös cím alá sorozott 84 pénztár végső lezárását. Igaz ugyan, hogy e pénztárak egymástól különböző célra vannak rendelve, s mindegyik különálló gazdaságot folytat a maga gazdasági körében. De ez a végösszegzés a számvitel ellenőrzésére szolgálatot tesz, a kezelési illetek összegezésének egybeállításánál pedig épen nagy szükség lenne reá. Érezte ezt a munkálat előállítója is, mert ime a 48. s következő lapokon szükségesnek látott olyan részletezéseket dolgozni ki és mutatni meg, a melyek a részünkről szükségesnek ítélt summázás keresztülvitele esetén feleslegesekké váltak volna, bár így se sok gyakorlati jelentőséggel bírnak.

Zavarólag hat a 84. címlet alatt szereplő alapítványi pénztár folyószám rendszere a szemléletre. Azon a temérdek alosztályon (Ia. Ib. Ic. IIa. stb.) nehéz eligazodni. Nincs is reá semmi szükség. Mert a rokoncélu alapítványok is csak önálló gazdálkodást üznek. Majdnem az lenne a helyes, ha az elnevezés szerint szabályszerű betűsoros rendbe lennének összeillesztve ezek az alapítványok. Az egymásután folyó sorszám alapján is könnyebb lenne az alapítványra való utalás. Így pedig pl. a már érintett részletezésnél a 48. 49. és 50. lapon olyan komplikált hivatkozási numerusokkal találkozunk, hogy borsózik tőle az ember háta. Ki van ott használva, ki tudná elősorolni, hány alakzatban a latin sőt a görög ABC. egész betűsorozata.

Néhány alapítványi pénztár tőkéje nincs beállítva az egységes tőkekezelés keretébe. Lehetett reá előtünk ismeretlen ok. De ez az eljárás zavarólag hat az egységes tőkekezelés keresztül vitelére. Majd ha e rendszer alapján kezdi meg a kezelőség a számadás előállítását, befogja látni, hogy a kivételes intézkedést nem csak kevesbbiteni, de véglegesen meg is kell szüntetni, ha maga magának nem akarja a baját szaporítani.

Gondolkozóba ejtett bennünket az előirányzat 41—47. lapig terjedő tartalma. Nem értjük, hogy mire való az itt újra felmutatott adathalmaz? Ezek az adatok már mind ott vannak a költségvetésben azzal a különbséggel, hogy itt hol összevonások hol kiszélesítések fordulnak elő. Így pl. a 40. ik lapon a tőkepénztár költségvetésének 60. tétele 31. tételbe van össze vonva. Hogy mire való az egész? sejtjeni

sem lehet, ha csak valamely kettőstételű könyv-
viteli rendszer célba vett vagy szándékolt kivitele
esetére címeül nem szolgálnának. De hát akkor
sinesen itt annak semmi helye. S hogy mennyiben
lehet célhoz vezető az egyházi pénztár kezelésébe a
kettős tételű (kereskedelmi) könyvvitel bevezetése:
ahoz még sok szó fér.

(Folyt. köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

Templomi szemle.

A nagytemplomban *Szele György* szolgált.
Máté ev. III. 13—17. alapján Krisztus megke-
resztelkedéséről beszélt és tanított. Szépen és
a szokott nagy hatással. Szivből jövő, sziv-
hez szóló tanításai mindenkör megragadják
a hallgatóságot. Nem lehet azonban szó nélkül
hagyni azt, hogy a mint némelyek felkapták a
jambusos imádságot, ő imádságot és prediká-
ciót egyaránt hétről-hétre rimtelen alexandriusokba
önt. Fellángolhat időnként a szent lelkesedés így
is ha költeménybe önti ki érzelmeit vagy tanító
költeménnyel akarja hivat gyönyörködtetve meg-
téríteni a lelkész. De ha minden vasárnap ver-
ses szent beszédet hall az ember, előbb-utóbb
oda jut és leginkább odajut az iskolás ember,
a kinek gyönyörködtetésére e mesterkelt forma
szánva van, hogy nem tud a tanításra oda
figyelni, mert önkéntelenül újján számlálgatja,
kijön e minden sorban a 6 + 6 szótag. (. . .
digitis callemus et aure. Horátius.) A múlt héten
a kistemplomban *Biró Ferencz* s. lelkész, a
ki február 19-én bucsúzott el tőlünk, tar-
tott lendületes prédikációt János 15, 27. alap-
ján: „ . . . ti is bizonyágot tesztek, mert elei-
től fogva én velem vagytok.“ A felosztás: Te-
gyünk bizonyágot a Krisztusról nemcsak száj-
jal, hanem szivvel 1. mint az ő tanítványai; 2.
mint az ő buzgó apostolai. A hegyi prédikáció-
ból vett és más általános intelmekkel zárult a
beszéd melynek meghallgatására a körülmények-
hez képest meglehetősen szép számmal gyűltek
egybe a hívők, s a kik figyeltek, hitőkben meg-
erősödvé hagyták el Istennek házáat. A többiek-
ről a jövő alkalommal.

— **Hódmezővásárhely rólunk.** A „Hódmezővá-
sárhely“ c. jelesen szerkesztett lap f. hó 21-i számá-
ban így számol be a debreceni kirándulásról: „A debre-
ceni vendégek városunkba való tartózkodása sokáig
emlékezetes marad. Közönségünk nagyon nagy érdek-
lődést tanúsított az ünnepségek minden része iránt, en-
nek látható jeléül a debreceni egyetemi alaphoz szép
adományokkal járult, a debreceni ifjak és tudós ta-
náraik pedig szavuknak varázsával, lelkesítésöknek
tüzevel, szereplésöknek minden várakozást felülmúló

diadalával egészen oda férkőztek a közönség szívéhez,
mely ünnepelte, éljenezte, tapsolta. ugyszólván tenye-
rén hordta őket, kik itt az alföld déli metropolissá-
ban a debreceni ős kollégium jó hírnevét, dicsőségét
öregbitették. Boldognak fogja érezni magát városunk
közönsége, ha a debreceni vendégek meg voltak
elégedve a vásárhelyi vendégszeretettel, barátsággal
és nem fognak megfélekedni az itt töltött órákról,
melynek a jövőben való felújítása őszinte vágyát
képezi Hódmezővásárhely hazafias, szinmagyar pol-
gárságának.“

— Adományok a debreceni egyetem javára.

A debreceni ifjak által Hódmezővásárhelyen rende-
zett ünnepségek alkalmából a debreceni egyetem
javára felülfizettek, dr. Imre József szemkór-
házi főorvos és neje 200 koronát, Kovács Já-
nos ügyvéd, a szabadelvűpárt elnöke és neje 200
koronát, Kovács József téglagyáros, a függetlenségi
párt elnöke 100 koronát, dr. Endrey Gyula ország-
gyűlési képviselő 100 koronát, Fekete Márton armen-
tesítő társulati főigazgató, a békésbányai egyházme-
gye gondnoka 100 koronát, Bauer Gyula és Sándor
gőzmalomtulajdonos 100 koronát, Csathó Zsigmond
csongrádvármegyei főispán 50 koronát, Papp Imre
ref. lelkész neje 50 koronát, dr. Bódi Mózes tb. fő
ügyész 50 koronát, Lukács György főispán 25 koro-
nát, Bauer Imre 20 koronát, ifj. Nagy Sándorné 12
korona Hóllósy és Willinger gyógyszerészek 10 ko-
ronát, Szabó János köröstarcsai lelkész, Zsarkó An-
tal földbirtokos, Lázár Dezső földbirtokos, dr. Csáky
Lajos főügyész 10—10 koronát, Dombi Lajos esperes
9 koronát stb. összesen 1066 koronát. Ez összeghez
még több felülfizetés járul s reméljük, hogy a ha-
zafias célra az adományok még folyni fognak a ren-
dezőbizottság elnökségéhez, Kmetykó József városi
főjegyző irodájába.

— **Az egyetemi kiránduláson** részt vett ifjak
érmihályfalvai hangversenyének tiszta jövedelme
gyanánt Szathmáry Sándor odavaló ev. ref. lelkész
250 azaz kétszázötven koronát küldött be Csiky
Lajoshoz.

— **Dr. Bartha Béla távozása.** A hivatalos
lap febr. 24-i pénteki száma arról ad hírt, hogy
dr. *Bartha Béla* jogakadémiánk kiváló tanára,
az egyházkerület világi jegyzője, a selmecbányai
bányászati és erdészeti akadémia I. osztályu
tanárává főbánya tanácsosi címmel a VI. fize-
tési osztályban, összes nyugdíj-illetményeinek
fenntartásával kineveztetett. Ime alig egy év le-
forgása alatt a második tanári állás, mely az
állami kinevezés folytán akadémiánknál megüre-
sedik. S ez az oka, ha a kitüntetésre, mely e
kinevezéssel kollégiumunkat érte s melyet dr.
Bartha Béla különben is megérdemelt (21 kva-
lifikált pályázó közül őt ajánlotta első helyen a
tanári kar és őt ajánlotta kinevezésre az érde-
kelt miniszteriumok tanácsa!) bizonyos keserü-
séggel tekintünk s azt kérjük azoktól, a kiket
illet, most sem látjuk-e elérkezettnek az időt
arra, hogy a tanári fizetések is korszerűen ren-
deztessenek és az a visszásság, hogy tulajdon
fiaink és legjobb tehetségeink nálunk éppen val-
lásukhoz és egyházukhoz való hűségök miatt

csekélyekre becsültesse és kevesebbrel javadalmaztassanak, megszűnjék? A ki az iskolának és egyházának javát akarja, lehetetlen be nem látnia, hogy míg iskolánk a jelen helyzetben marad, a teljes képesítéssel bíró tanárok csak ideiglenesen maradnak nálunk és csak átmeneti állásnak tekintik a főiskolai alkalmazást. Méltó a munkás a maga jutalmára; ha méltó, meg is kell adni neki. S az egyháznak előbb kell megadni, mint az államnak is.

— A „Magyar Szó” részvénytársaság 1904. dec. 31-iki mérlege.

Vagyon :

1. A lap értéke	299,500— K.
2. Egyenleg	2,490.34 „
3. Adósoknál	28,257.03 „
4. Veszteség	78,923.79 „

Összesen : 409,171.16 K.

Teher :

1. Részvénytőke	300,000— K.
2. Hitelezőknek	109,171.16 „

Összesen : 409,171.16 K.

Bevétel :

1. Hirdetésekből	51,093.99 K.
2. Vidéki elárusításból	13,347.01 „
3. Helyi előfizetésekből	9,211.63 „
4. Helyi elárusításból	6,730.45 „
5. Atalány	27,500— „
6. Vidéki előfizetésekből	62,369.22 „
7. Pénzengedmény	289— „
8. Makulatura	662.96 „

Összesen : 171,204.26 K.

Veszteség 78,923.79 K.

Összesen : 250,128.05 K.

Kiadás :

1. Hirlapbélyeg	25,907.04 K.
2. Kiadóhivatal	31,460.64 „
3. Iroda, fűtés, világítás	9,082.94 „
4. Nyomás	102,223.27 „
5. Kamatokra	74.12 „
6. Jutalékok	6,516.47 „
7. Szerkesztőségi költség	49,951.40 „
8. Papír	24,912.17 „

Összesen : 250,128.05 K.

(Sárospataki Lapok 7. szám.)

— **Tömeges áttérés Bécsben a protestáns vallásra.** Nagytiszteletű tanár ur! A mai napon d. u. 5 órakor az Antonius-kercheben egyszerre 50 Studens egyetemi hallgató lépett át a róm. kath. vallásról a prot. egyházba. Az átlépés nagyobb ünneplésséggel volt egybekötve, hol az ünnepi beszédet J. Antonius lelkész tartotta. Bécs, 1905. febr. 22. Kiváló tisztelettel ifj. Görömbei Péter.

— **Három jeles munka.** Debreceni szerzőktől 3 nagyfontosságú munka hagyta el a napokban a sajtót. Az egyik dr. Barcsa János „A debreceni kollégium pártikulái.” Nagy 80, 203 oldalas kötet. Ara 3 k 60 fill. A másik: Psenyeczky Nagy Zoltán régen

nélkülözött *Zene elmélete* a tanítóképezdek I. osztálya számára. Ara 1 k 60 fill. A harmadik a fíradhatatlan Zoltai Lajos munkája „*Debrecen városáról a török uralom végén 1662—1692-ig.*” Ara 4 korona. Mind a 3 művet melegen ajánljuk addig is míg rendszeresen ismertetőnk az érdeklődők figyelmébe.

— **Hírek a nagybányai egyházmegyéből.** A nagybányai ev. ref. egyházmegye esperesi széke Benesik István halálával üresedésbe jött, betöltése céljából a szavazás elrendeltetett. Folyó hó 17-én Szatmáron volt a szavazatbontás következő eredménnyel: Soltész János ombodi lelkész, tanácsbíró 16, Széll György @-ujvárosi lelkész, tanácsbíró szintén 16 szavazatot, Szabó József főjegyző, helyettes-esperes 9 szavazatot kapott, ennél fogva Soltész János és Széll György közt újabb szavazás lesz. Zsinati képviselő-ségre Soltész János kapott 17, Szabó József 11, Széll György 9 szavazatot. Soltész János és Szabó József közt újabb szavazás lesz. Egyházi tanácsbíró-ságra Szabó József kapott 12, Nagy Lajos f. bányai lelkész 5 szavazatot, többen 1—3 szavazatot nyertek. Szabó József és Nagy Lajos közt itt is újabb szavazás rendeltetett el.

— **A hajduszoboszlói ev. ref. egyház lelkészül** 117 szótöbbséggel *Bélteky Lajos* mándoki ref. lelkész választott meg. Midőn teljes megnyugvással üdvözljük az ujonnan elválasztott ifju lelkészt e fényes és nagy egyházban és érdemesnek is tartjuk őt az elnyert állásra: nem hallgathatjuk el aggodalmunkat azon kortes hadjárat felett, melytől mind a két jelölt személye teljesen távol állott, de a mely a választást tényleg megelőzte és az egyház békéjét komolyan veszélyeztette. Reméljük hogy most midőn a többség megnyilvánult a nyugalom a szívekben teljesen helyre áll s erre kérjük is az egyház tagjait. Az alföldi nagy egyházakat pedig kérve kérjük, hogy a politikai pártusákról a templom küszöbén belől felhagyjanak és a választásokat egyetértéssel lehetőleg meghívás útján intézzék. A politikai mérközéseknél sok minden szokásos, de az egyházban nem mind-egy „akárhogy.”

— **120,000 k. államsegély.** A hajdunánási ev. ref. gymn. részére 120,000 k. építési államsegélyt engedélyezett a közokt. miniszter és annak évi annuitását elvállalta. Ez 50 esztendőre 5762 korona évenként. A kölcsönt az egyház a magyar földhitelintézetől vette fel s ezzel is előmozdította az ügy sikerét.

— **Gergely Antal Debrecenben.** A vasárnapi prot. estélyen a mezőturi híres pap fog előadást tartani a „világosságról” Azon körülmény, hogy a budapesti 3-ik lelkészi állásra egy tekintélyes párt éppen őt szándékozik megnyerni, még nagyobb érdeket kölcsönöz ennek a nagyszabású összejövételnek, melyre ez uton is felhívjuk a figyelmet. Nt. Gergely Antal ur lapunk felelős szerkesztőjének szerett vendége lesz.

— **A debreceni ev. ref. főiskola által a múlt évben hirdett Kövesdy-féle népdalegyveleg pályázaton a bíráló bizottság a beérkezési sorrend szerint a következő jelige alatt beküldött pályaműveket dicsérte meg:** „Előre,” — „Nép,” — „A szerelem jegyében,” — „Győzzön a jobb,” — „Mesék tündére, az vagy te dal,” — „A dal az ég izenete a földhöz.”

— **Egyház és állam szétválasztása Franciaországban.** Ismeretes a radikális törekvés, mely a Francia államkormányt a két tényező teljes szétválasztása céljából vezette. Azonban a híres Combes ministerium megbukott. Hogy e bukásnak még a

klerikális sajtó se ujjongott: annak most derül ki az oka. Jó szímatja volt a jezsuitizmusnak: a Combes ministerium helyébe még radikálisabb kormány lépett, mely a Combes-féle egyházpolitikai javaslatban kilátásba helyezett 10 évi moratoriumról se sokat akar tudni. A Bienvenu Martin javaslata még könnyörtelebb radikálismustól van szaturálva a Combes féle javaslatnál is. Mi ennek a tulzó radikalizmusnak egyáltalán nem tapsolunk. De be kell ismernünk, hogy a francia jezsuiták, klerikálisok kipusztíthatatlan fondorkodása provokálta a radikális államhatalmi rendelkezéseket. A történelem következetessége remélnünk engedi, hogy a tulzás végtére is egészséges megnyilatkozásban s megfelelő törvényhozási intézkedésben fog meghiggadni, leszűrődni. De mert a zavargó elemek a folyadékot halálvergődésök közepette folyton felkavarják: erre az ülepedésre idő kell. Annyit a távolból is látunk, hogy bizony nem a reformátusok viselkedése kényszeríti bele a Francia államkormányt az egyházpolitikai küzdelmekbe, hanem az a papuralom, mely nem tud belenyugodni veszteségeibe s nem tudja felejteni a középkori uralások kéjes gyümölcseit.

— **Az ó katolikusok** legközelebb Svájcban tartották nemzetközi kongresszusokat. Körülbelül 250 tag jött össze Svájcban és külföldről. Az anglikán, janzenista, holland és orthodox orosz egyházak küldöttöket biztak meg. A kongresszus elibe terjesztett adatok szerint Svájcban volt 45000 ó katolikus, Ausztriában 25000, Németországban körülbelül 80,000.

— **Uj orgona.** Galambok község (Zala megye) ev. ref. temploma részére beszerzendő új orgona készítése iránt beérkezett több ajánlat közül Ország Sándor rákospalotai (Budapest mellett) orgonagyáros cég legelőnyösebb ajánlatát fogadta el. Az orgona a legujabb csőrendszer szerint készül. Tervezete egy csinos külsejű, kellemes és erőteljes hangu orgonát sejtet. A sok mellékváltozat bő alkalmat fog nyújtani a játszóknak, szebbnél szebb és kellemesnél-kellemesebb hangszónak összeállítására. A mű április hóban lesz a használatnak átadva.

— **Halálozás** *Medgyaszay Gyula* debreceni ev. ref. főgymnasiumi tanuló, hasonnevű, nagykunmaderasi lelkész társunk fia folyó hó 16-án, életének 14-ik évében, hosszas szenvedés után elhunyt, s folyó hó 17-én délután Nagykunmaderason eltemettetett.

— **Fogfájást és szájbűzt azonnal megszüntet** a „Plombus” amerikai önpontbázó szer. Bővebbet a lapunk mai számában közzétett hirdetésben.

Szerkesztői üzenet.

M. L. Kövesd. Megkaptam, de nem tudtam átal olvasni. A mint kivettem belőle: érdekes dolog. A lapot küldjük. — **Nánassy L. Chicago.** A legnagyobb örömmel nyitom meg az összeköttetést. A jövő hétről tárgyhalmaz miatt marad el. A régi kötelekbe maradt magyar egyházakról kérek valami beszámolót és tájekoztatót, legalább negyedévenként. — **V. I. Rév.** Örvendek hogy láthatom. Mindegy akárhogy. Még mindég tul aktuális de a jövő számban le adom. — **H. I. O.-Apáthi.** Megkaptam köszönöm. Itt is szerencsét kívánok. — **T. I. Kisujszállás.** Nekrológot kérek. — **M. K. Szeben.** Az a levél megfelelt azért az író szellemének. — **Z. I. Sárospatak.** Netessék félni, azt mondjuk az egyszeri kurátorral: a mi adósságunk biztos adósság. Csak ezt nem kell utánna tenni: mert mindég is az marad. Különben intézkedtem. **T. D. N. Kolcs.** Nagyon sajnálom, hogy elébb nem kaptam, jövő számban. — **K. D.** Köszönöm, az egyetemi aktuálisok és a nekrológ be nem érkezete miatt a jövő számban. — **Többeknek!** A szerkesztő betegsége miatt egész halmaza gyűlt be a leveleknek. Méltóztassék nyugodtan lenni, mindenre sor kerül a megbízásokat is elintézem és magán levélben beszámolok.

Tartalomjegyzék: Hódmezővásárhely. — A debreceni főiskola és az államsegély. Mezőssy Béla. — **Tárca:** A debreceni egyetemért. dr. Ferenczy Gyula. — A debreceni egyetem és alaltöld. * * * — A debreceni Kollegium adattára. Balogh Ferencz. — **Tanügy:** Református népiskoláink és az országos népoktatásügy 1903-ban. Paedagogus. — **Közéletünk:** A hódmezővásárhelyi egyetemi kirándulás. — A debreceni ev. ref. egyház 1905. évi költségvetése. — Különfélék.

Felelős szerkesztő: **DR. FERENCZY GYULA.**

Pályásat.

A sárospataki református főiskola akadémiai igazgatósága pályázatot nyit az u. n. *systematika-theologiai katedrára*, amelynek munkakörébe a ker. hit-, és erkölcstannak, meg a dogmatörténetnek előadása, illetőleg az e tudományok körébe vágó special collegiumok, vagy szeminariumok adása tartozik. Heti óraszám 10 (tiz). Tanrendszer-változás esetén a megválasztott köteles magát alávetni az esetleges tantárgy változtatásoknak.

Pályázhatnak:

I. oly reform. vallásu, lelkészi képzettségű egyének, akiknek a nevezett tantárgyakból doktori, illetőleg theol. magántanári képesíttségük van; vagy pedig, akiknek nincs ugyan ilyen képesíttségük, de tudományos irodalmi munkásságuk által, e tudományokra való képzettségüknek kiválóbb bizonyítékát adták. (E. T. 488. §.)

II. pályázhatnak oly egyének is, akik ez idő szerint a theol. magántanári minősítés megszerzéséhez szükséges előfeltételekkel már rendelkeznek.

A teljesen képesített egyén rendes, — a nem teljesen képesített egyén rendkívüli tanárnak választatik.

A) A rendes tanár törzsfizetése: 3400 K. és 600 K. lakáspénz, összesen: 4000 korona. A törzsfizetés öt ötödéves korpótlékkal emelkedik. Az első korpótlék 200; a második, harmadik és negyedik 400—400, az ötödik 600 korona. Korpótlékre s az annak megfelelő nyugdíj intézeti jogosultságra csak annak a rendes tanárnak lehet igénye, aki előzőleg már rendes theol. tanárként működött.

B) A rendkívüli tanár fizetése, a rendes tanársághoz megkivántató képesítésnek megszerzéséig 2600 K. és 900 K. lakáspénz; összesen 3200 korona. A képesítés megszerzését három év alatt kell teljesíteni s oklevelének bemutatása után, az egyházkerületi közgyűlés által minden pályázat nélkül rendes tanárnak fog állandósíttatni. A rendkívüli tanárnak e minőségben el-

töltött évei, szabályszerű előhaladás és állandósítás esetén mind a korpótléknál, mind a nyugdíj-jogosultságnál beszámíttatnak.

A megválasztott rendes tanár a theol. nyugdíjintézetnek jogosult és kötelezett tagja: a rendkívüli tanár azonban csak rendes tanárrá való megválasztása után lesz azzá.

A megválasztottnak tanári kat-dráját 1905. évi szeptember 1-sején kell elfoglalni s a megválasztott rendes tanárnak 1905. szeptember 10-én tudományos székfoglaló értekezést kell tartania.

Az egyházkerületi közgyűléshez intézendő folyamodványok — keresztlevéllel, orvosi bizonyítvánnyal, életrajzi vázlattal, a képesítés, az eddigi szolgálatot igazoló és minősítő okmányokkal, esetleg az irodalmi munkálkodást feltüntető kimutatással felszerelve. — 1905. évi március hó 31-ig adandók be a főiskola akadémiai igazgatóságához.

Sárospatak, 1905. évi február hó.

As akadémiai igazgatóság.

Pályásat,

a békésbánáti ev. ref. egyházmegyében levő újonnan szervezett, *lugosi* ev. ref. lelkészi állásra.

Javadalma:

1. Készpénz fizetés 600 (hatszáz) korona.
2. Keresztelési stóla megváltás 85 (nyolcvanöt) korona.
3. Esketési stóla megváltás 65 (hatvanöt) korona.
4. Temetési stóla megváltás 50 (ötven) korona.
5. Lakás melynek bérértéke 400 (négy száz) korona.
6. Irodai átalány 60 (hatvan) korona.
7. Alapítvány kamata 12 (tizenkét) korona.
8. Az 1898 : XIV. t.-c. alapjáni fizetés kiegészítés (kongrua 992 (kilencszázkilencvenkét) korona.)

Ezen állomás a választás megerősítése után azonnal elfoglalandó.

Pályázók — lelkészi minősítvényvel és szolgálati bizonyítvánnyal felszerelt — pályázati kérvényeket Dombi Lajos espereshez Gyula (postahely Békés megye.) folyó évi április hó 25-ik napjáig adják be.

Kiss Áron
püspök.

Hasznos és kell tudni mindenkinek,

hogyan Debrecenben, Piac-utca 51. sz.

a Csanak fűszer üzlete mellett levő

Ruha Csarnok feloszlik

és az ott rakáron levő minden alkalomra szükséges

 férfi- fiu és gyermek ruha

mig a készlet tart mesés olcsó árért lesz eladva.

Mindenki ragadja meg ezen alkalmat mert ott kevés pénzért nagy bevásárlást tehet.